

Ročník 21 • vychází elektronicky
Zasílání 18 Kč měsíčně

Navštěvovat se je prospěšné

Den černého bezu, lípy a vidlí

Ekosedláci míří na Biostyl

Organic 3.0

Trocha historie v příloze

Obsah ZPRÁVODAJSTVÍ

Kdo stojí za mezinárodním Dnem bez palmového oleje	2
Věrní a rozumní	2
Aleji roku 2016 Kaštanka	2
Víme, za co jíme?	3

BIOPOTRAVINY

Navštěvovat se je prospěšné, exkurze z Kopanic	4-5
--	-----

TUŽ

Světový den mokřadů	6
---------------------------	---

BIODIVERZITA

Dny černého bezu, máku, lípy a vidlí	7-9
Klokočí z Bobrové... ..	9

EKOZAHRAČKA

Biodiverzitní drobníčky	10
Přikrmovat můžete... ..	10

BIOSPOTŘEBITEL

Skutečně zdravá škola podpořena Nadací RSJ	11
Koktejl s červenou řepou	11
Poradna Waltraud Gregorové – Koupele proti nachlazení	12
Vrátíme se k pěstování šafránu?	12
Recepty čtenářek Bio	13
Znáte přezimující ptactvo?	14

EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ

Novinka nejen pro včelaře	15
Lhůty uplatnění daně ze zelené nafty	16
Výzkva založit odb. družstvo	16
Exkurze na Biofach	17
Vystavujte na Biostylu	17
Pět P pre rozvoj slovenského poľnohospodárstva	18-19
Beata Huber: S EZ k opravdu udržitelné místní i globální bezpečnosti potravin	20-21

PŘÍLOHA

Z historie československého a českého zemědělství	I-VI
Vinici bez viny, zločiny bez trestu, od pozemkových reforem v ČR restituční v ČR, Společenské stavy – Toulky českou minulostí	
BIOPRODEJNY, KNIHOVNIČKA, TIRÁŽ, INZERCE	22-24

www.bio-mesicnik.cz

zpravodajství

Kdo stojí za mezinárodním Dnem bez palmového oleje?

O tom píše 1. února 2017 Ekolist.cz: Přání Koalice proti palmovému oleji, která sdružuje české ochranné organizace, se naplnilo. Den bez palmového oleje připadající na první únor se stal díky jejímu úsilí mezinárodním. Připojila se k němu hnutí na Slovensku, v Polsku, Nizozemí, Portugalsku, Austrálii a Indonésii. První únorový den také oficiálně vzniká Mezinárodní koalice proti palmovému oleji (Palm Oil Watch International), sdělila **Kateřina Holubová**, mluvčí české koalice. Rozšiřování plantáží palem olejných se nyní podle ochránců přírody přesouvá čím dál více z Asie do Afriky. – „*Stejně jako orangutani tak začínají být poptávkou po palmovém oleji ohrožené i gorily, šimpanzi či třeba pralesní žirafy okapi*“, upozorňuje **Martin Mikeš**, předseda české organizace Kedjom-Keku, která usiluje o ochranu a obnovu horského deštného lesa v Kamerunu a pro místní obyvatele provozuje tzv. „školy v mlze“. Uvádí se v článku „Den bez palmového oleje se stal mezinárodním“. Díky českým organizacím“. autor také připomíná vhodnější využití máslovníku afrického (bambucké másla), jehož pěstování tolik přírodě neškodí. Den bez palmového oleje připomínají i další elektronická média.

<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/>

Věrní a rozumní

Socioložka Hana Librova vydala třetí publikaci k tématu o lidech, kteří neradi nakupují. Dávají přednost ekologicky příznivému životu v takzvané dobrovolné skromnosti. Jejich dlouhodobému výzkumu a sondě mezi terénními ochránci přírody je věnována její nová kniha Věrní a rozumní: kapitoly o ekologické způsobilosti. Kniha vychází v nakladatelství Munipress. Socioložka 25 let sledovala rodiny žijící v dobrovolné skromnosti. Kniha je třetím dílem trilogie shrnující výzkum ekologicky příznivých forem životního způsobu. První díl Pestří a zelení: kapitoly o dobrovolné skromnosti (1994) se snažila odpovědět na otázku, zda na začátku 90. let, v porevoluční době všeobecného stupňování spotřeby, existoval v České republice způsob života, který lze označit jako dobrovolná skromnost. Po deseti letech se autorka do domácností pestrých vrátila s hypotézou, že skromný život obsahuje některé rysy ekologického luxusu. Zprávu z výzkumu, provázenou sociologickým a historickým rozbořením, zveřejnila v monografii Vlažní a váhaví: kapitoly o ekologickém luxusu (2003). (r)

Certifikát RSPO

Certifikát RSPO označuje palmový olej, který pochází z udržitelných zdrojů a splňuje přísná kritéria na ochranu životního prostředí. Pod logem zeleného palmového listu najdete produkty, které nejenom nezatěžují a neohrožují místní faunu a flóru, ale také podporují místní výrobce a snižují míru chudoby v celém regionu. Kromě toho, RSPO udržuje produkty z palmového oleje v přijatelné cenové relaci a bezdůvodně je

BARTÁKŮV HRNEC 25. ročník

Návrhy na nejlepšího ekozemědělce
za rok 2016

zasílejte do konce
února 2017
na e-mail
Miloslav Knížek:
m.knizek@post.cz

Na vaše návrhy se těší správní rada NFBH

nezdražuje. V roce 2008 vytvořila Společnost kulatého stolu pro obnovitelný palmový olej (Roundtable on Sustainable Palm Oil) pravidla, která musí splnit všichni, kteří si na svůj výrobek chtějí nalepit logo RSPO. Hlavním kritériem je, že producenti palmového oleje nesmí kácet ani vypalovat pralesy, ohrožovat oblasti se vzácným a bohatým ekosystémem, a ani při samotném pěstování nesmí používat pesticidy. RSPO také podporuje firmy, které nabízejí svým zaměstnancům férové platy a zvyšují tak jejich životní úroveň. (<http://www.betterpalmoil.org/>)

Aleji roku 2016 Kaštanka

Kaštanová alej v Hradci Králové „Kaštanka“ táhnoucí se podél Opatovické a „lemovaná“ železniční tratí na Pardubice si vysloužila přízeň 1 262 lidí, a stala se tak jednoznačně Alejí roku 2016, v anketě pořádané hnutím Arnika. Šestá držitelka tohoto titulu má přitom stále nejasnou budoucnost. Hrozí, že bude muset ustoupit zdvoukolejnění stávající železniční trati na Pardubice. Na skvělé druhé místo s 923 hlasy dosáhla Alej v Pivovarské ulici v Lysé nad Labem, která je kácením ohrožena také. Třetí místo pak uhájila Březová alej u Jilemnice (788 hlasů), jediná alej nominovaná v Libereckém kraji. Tu ohrožuje nedostatečná péče a chatrné zdraví stromů. Vynikající umístění v tradiční anketě prokázalo, že je lidé vnímají jako významnou součást svého životního prostředí. Na nich a na místních samosprávách záleží, zda aleje zůstanou součástí krajiny jejich domova.

Konečné pořadí ankety Alej roku 2016:

1. ALEJ KAŠTANKA, Královéhradecký kraj	1 262
2. ALEJ V PIVOVARSKÉ ULICI, Středočeský k.	923
3. BŘEZOVÁ ALEJ JILEMNICE-MŘÍČNÁ, Liberecký kraj	788
4. LIPOVÁ ALEJ NA MARIÁNSKÉ HOŘE, Pardubický kraj	471
5. SLATIŇANSKÁ KAŠTANKA, Pardubický k.	310
6. ALEJ NA SVATÉM ANTONÍNKU, Jihomoravský kraj	243
7. ALEJ K MLÝNSKÉMU RYBNÍKU, Středočeský kraj	241
8. ALEJ NÁRKŮ, Olomoucký kraj	211
9. ALEJ KE SVATÉMU FLORIÁNU, Vysočina	200
10. SOBĚKURSKÁ OŘEŠÁKOVÁ ALEJ, Plzeňský kraj	139

ARNIKA

Je nejvyšší čas na přírodě šetrný systém zemědělství!

VÍME, ZA CO JÍME?

Evropská komise zahájila dlouho očekávanou veřejnou konzultaci o budoucnosti Společné zemědělské politiky EU (SZP). Česká společnost ornitologická společně s partnerskými organizacemi BirdLife upozorňují na závažné problémy současné politiky a požadují novou politiku, která bude podporovat udržitelnou produkci potravin a přírodě šetrné zemědělské hospodaření.

V současné době směřuje zhruba 35 % rozpočtu Evropské unie na podporu Společné zemědělské politiky. Přitom tato politika zhoršuje stav životního prostředí a veřejného zdraví, není v souladu s udržitelným rozvojem a není schopná zastavit pokles počtu zemědělců v Evropě. Společnou zemědělskou politiku je třeba reformovat tak, aby byla v souladu se všemi ostatními politikami, zejména v oblasti ochrany životního prostředí. Jedině tak může zajistit budoucnost pro zemědělce, pro občany Evropské unie i pro přírodu.

Společná zemědělská politika ve své stávající podobě zhoršuje naše životní prostředí. Přispívá ke změnám klimatu, ke ztrátě přírodní rozmanitosti, způsobuje erozi půdy a znečišťuje vodní zdroje. Ptáci zemědělské krajiny jsou dnes v Evropě nejvíce ohroženou skupinou – v posledních 30 letech jsme přišli o téměř polovinu všech polních ptáků! Jen z Česka zmizelo od začátku 80. let přes milion skřivanů a podobné množství strnadů. Předchozí pokus o „ozelenění“ Společné zemědělské politiky nepřinesl pro životní prostředí ani biodiverzitu významnější pozitivní přínos.[1]

Konzultace[2] je vítaným začátkem nové debaty o budoucí Společné zemědělské politice. Je ale politováníhodné, že mezi prioritami chybí cíle udržitelného rozvoje, které jsou součástí pracovního plánu komise pro rok 2017[3]. Budeme požadovat, aby se staly součástí každé nové politiky.

Václav Zámečník, zemědělský specialista ČSO, k tomu říká: „Dnešní zahájení konzultací k reformě Společné zemědělské politiky je příležitostí, kterou Evropa nesmí propást. Musíme prosadit změnu systému hospodaření tak, aby naplňovalo potřeby lidí i krajiny. Komisař Hogan má jedinečnou šanci, aby tuto zastaralou „dinosaurů“ politiku proměnil v moderní systém, který bude reflektovat současné výzvy a hrozby.“

Vystoupení **komisaře Hogana**, který veřejně konzultace v Bruselu uvedl, komentuje Ariel Brunner z BirdLife Europe: „Ko-

misař Hogan zmínil několik důležitých a povzbudivých věcí. Předně jasně odkazuje k udržitelnému rozvoji a vnímá problémy zemědělských oblastí v celé jejich šíři, stejně jako zdůrazňuje dopady zemědělství na životní prostředí. Komisař Hogan také zmínil, že v minulosti Evropský parlament a rada blokovaly progresivní reformy zemědělské politiky. Ode dneška by to nemělo být možné díky širokému zapojení občanů i dalších subjektů z členských zemí, ke kterému budeme v následujících třech měsících vyzývat.“

Sledujte kampaň BirdLife k reformě Společné zemědělské politiky na:

<http://www.birdlife.org/europe-and-central-asia/programmes/advocating-sustainable-agriculture> a na sociálních sítích sledujte #LivingLand.

TZ

POZNÁMKY:

[1] Nová studie ukazuje, že opatření na ochranu přírody v rámci „ozelenění“ nejsou efektivní – 28. listopad 2016:

http://www.birdlife.org/sites/default/files/attachments/birdlife_europe_eeb_press_release_28_11_2016.pdf

Nová studie představuje možnosti pro lepší SZP – 7. listopad 2016:

http://www.birdlife.org/sites/default/files/attachments/birdlife_europe_press_release_07_11_2016.pdf

Ozelenění přímých plateb: způsoby implementace v devíti členských zemích a jejich dopady z pohledu ochrany přírody – září 2015

http://www.birdlife.org/sites/default/files/attachments/greening_implementation_report_ieep.pdf

Dopady nových programů rozvoje venkova na životní prostředí

http://www.birdlife.org/sites/default/files/attachments/the_hidden_truth_fact_sheets_-_eu.pdf

[2] Přestože vítáme, že tato konzultace otevře prostor na diskuzi o budoucí Společné zemědělské politice, BirdLife zaznamenal určité nedostatky s jejím formálním nastavením. Kromě toho, že nejsou zmíněny cíle udržitelného rozvoje jako hlavní priority budoucí politiky, se Evropská komise dotazuje, zda respondenti souhlasí s prohlášeními jako „příjem zemědělců v EU je výrazně nižší než průměrný příjem v EU“ nebo „zemědělci v EU musí naplňovat přísnější požadavky než zemědělci mimo EU“. Takové faktické otázky však vyžadují řádný statistický výzkum a politická rozhodnutí by neměla být založena na dojmu lidí. Navíc, volitelné otázky na životní prostředí, kde si účastník musí vybrat, zda je důležitější kvalita půdy, kvalita ovzduší, biodiverzita nebo kvalita vody, jsou zavádějící. Takto fundamentální cíle by neměly být tímto způsobem postaveny proti sobě.

[3] **Konzultace Evropské komise** o budoucnosti Společné zemědělské politiky se soustředí na 6 priorit předsedy Evropské komise pana Junckera, ale zapomíná na to, že dosahování cílů udržitelného rozvoje mělo být prioritou budoucí politiky. V prosinci komisař Hogan prohlásil „Jsem proto speciálně potěšen, že prezident Juncker dnes ráno potvrdil, že se komise rozhodla jít cestou „modernizace a zjednodušení Společné zemědělské politiky s cílem zabezpečit, aby v co nejvyšší míře přispívala k dosažení politických priorit Komise a cílů udržitelného rozvoje.“ Jeho prohlášení vychází ze závazku v novém pracovním programu Komise pro rok 2017 „pokročit v práci a zkonzultovat se širokým spektrem zainteresovaných,“ aby byl tento zastřešující cíl dosažen.

Odborné exkurze na ekofarmy a k výrobcům biopotravin do jiných regionů přinášejí inspiraci a podporují spolupráci

NAVŠTĚVOVAT SE JE PROSPĚŠNÉ

Informační středisko pro rozvoj Moravských Kopanic, o. p. s., uspořádalo v roce 2016 dvě třídenní odborné exkurze na ekofarmy a k výrobcům biopotravin do jiných regionů. Tyto exkurze pořádá příležitostně už od roku 2009.

Účastníci jsou většinou ekozemědělci a další pracovníci ekofarem, výrobci biopotravin, studenti a učitelé Střední školy zemědělské a přírodovědné z Rožnova pod Radhoštěm, zástupci neziskových a dalších subjektů činných v ekozemědělství, a to zejména ze Zlínského kraje a Hodonínska.

Účastníci navštívili během několika uplynulých let s **IS KOPANICE** už desítky ekologicky fungujících firem v různých regionech naší republiky. Exkurze přinášejí nové informace, poznatky, kontakty, zkušenosti, inspiraci, ale také umožňují a podporují vzájemnou spolupráci mezi různými osobami, školami a dalšími fir-

mami, které spojuje zájem o ekologické hospodaření a ekologickou produkci potravin.

Začali na českém bioviněčku a projeli Vysočinou

První exkurze v roce 2016 se uskutečnila ve dnech 11.–13. října. Zavítali jsme na ekofarmy a k biovýrobcům kolem Kutné Hory a na Vysočině.

Navštívili jsme **Vinné sklepy Kutná Hora, s. r. o.**, Rudolfských, kteří hospodaří biodynamicky na vinicích, polích i v sadech. (www.vinokutnahora.cz)

Další zastávkou byla ekofarma **Kozí dvorek Olešenska** u Přibyslavi rodiny Dvorských s chovem koz, ovcí a pestrout

Plemeno vhodné pro ekochovy Aberdeen Angus pochází ze Skotska, chovájí v Mitrově.

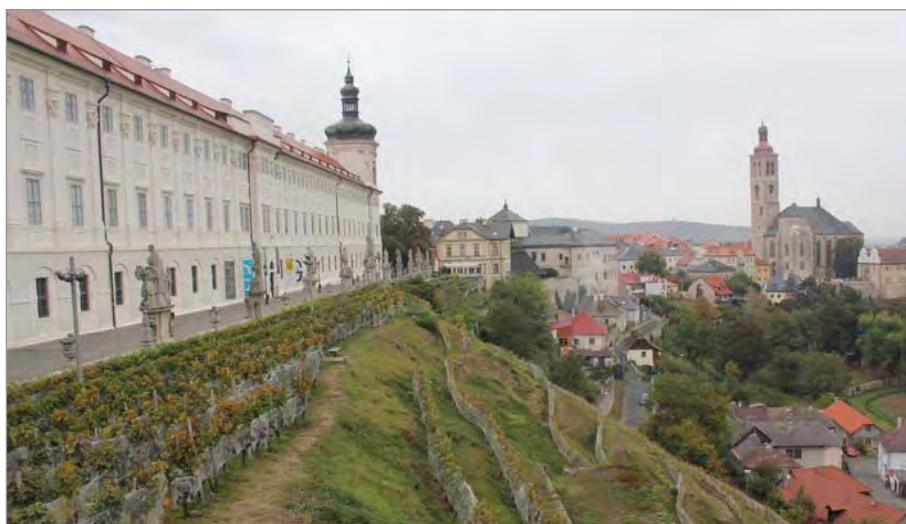

„Kozí“ jednohubky z Kozího dvorku v Olešence.

produkcí mléčných biovýrobků. (www.kozidvorek.cz)

Zavítali jsme i na ekologická hospodářství **Miroslava Šrůtky v Benešově u Kamenice nad Lipou** a pana **Martina Chadima v Horních Dubenkách**, kde jsme si prohlédli i mlynářské muzeum. (www.chadimmlyn.cz)

Velmi zajímavá byla exkurze ve společnosti **Mitrovský dvůr, a. s.**, v Mitrově, kde jsme měli možnost poznat celý ➡

Rodina Rudolfských se „ujala“ vinic kláštera sv. Voršily v centru města, a také mají další v okolí.

➤ krásný komplex, který tvoří ekofarma, porážka i zpracovna biomasa, restaurace a prodejna. (<https://mitrovsky.com>)

Poslední zastávkou na trase byl ještě ne-daleký rodinný **Vařejkův statek v Meziboří**, kde jsme ochutnali výborné mléčné produkty a udělali společnou fotografii, viz výše. (<http://varejkuvdvur.webnode.cz>)

Zimní jihomoravská trasa

V roce 2016 jsme díky získané dotaci mohli uspořádat mimořádně ještě i druhou exkurzi. Ve dnech 6.–8. prosince jsme tak zavítali na několik dalších zajímavých ekofarm a firem na Jižní Moravě.

Navštívili jsme známou společnost **SONNENTOR, s. r. o.**, v Čejkovicích, která je celá voňavá, protože se zde zpracovávají různé bylinky a koření na biočaje a další výrobky. Funguje zde i obchod a krásná kavárna. V Čejkovicích jsme zůstali i na

Průzkumová prodejna v Čejkovicích.

Ve Velké Hostěrádkách.

druhou zajímavou exkurzi – ve Vinařství Veverka. (www.vinarstvi-veverka.cz)

Za dalším ekoze-mědělcem a výrobcem jsme se vydali do Lanžhota. Pan **Radek Bartoš** nám představil svoji ekofarmu s rostlinnou produkcí i malou výrobnu kvalitních olejů z dýně, slunečnice i řepky. (www.olejebartos.cz)

Na návštěvu jsme zavítali také k **Abrlovým do Pavlova**, kteří se již řadu let zabývají ekologickým vinařstvím, výrobou biovína, mají zkušenosti s pěstováním a zpracováním bylin. Produkcují mj. i kvalitní biomandle. (www.bio-produkty.cz)

Chadimův mlýn.

FOTO – archiv Chadimových

Poslední den exkurze jsme strávili příjemné dopoledne ve Velkých Hostěrádkách, kde jsme si prohlédli ekofarmu společnosti PRO-BIO, spol. s r. o., Staré Město. **Farma VH Agroton, s. r. o.**, má převážně rostlinnou ekologickou produkci a cho-

Ve vinici Abrlových v roce 2004, prohlídka vinice při příležitosti předání Bartákova hrnce. (S lítostí musíme konstatovat, že Ing. Josef Abrle, bohužel, zemřel. – Pozn. red.)

vém dvoře v Heršpicích u Sedliských, kde chovají koně, ovce i další zvířata, provozují hospůdku, pořádají tábory u koní pro děti a další aktivity. (www.jalovydvur.cz)

Všude, kam jsme zavítali, se nám dostalo velmi milého přijetí. Moc děkujeme všem, kteří se nám ochotně věnovali a představili nám svá hospodářství, zpracovny a další provozy, připravili pro nás na mnoha místech i výborné ochutnávky.

Děkujeme také CK Valaška z Valašského Meziříčí, která nám už řadu let zajišťuje dopravu na našich exkurzích. Poděkování patří i **Zuzce Moučkové z Drysic** za představení kozí farmy a výborné občerstvení na jedné z přestávek na exkurzi, dále ubytovatelům a TIC Mikulov, které pro nás zajistilo krásnou zimní prohlídku večerního Mikulova. Děkujeme rovněž Ministerstvu zemědělství, **Ministerstvu životního prostředí a PRO-BIO RC Bílé Karpaty**, kteří naše projekty a exkurze v uplynulém roce spolufinancovali.

A samozřejmě děkuji také skvělým účastníkům, se kterými byla radost cestovat!

Renata Vaculíková,
Informační středisko pro rozvoj
Moravských Kopanic, o. p. s.,
Starý Hrozenkov
www.iskopanice.cz

FOTO – Autorka a archiv redakce Bio

Oleje lisované za studen od Lanžhota.

vá prasata. Realizují zde i vzdělávací a osvětové aktivity ve spolupráci se spolkem **Veselá biofarma, z. s. viz foto dole.** (www.nasebiofarma.cz/farmy/4-farma-vh-agroton-sro.html) a www.veselabiofarma.cz)

Cestování po ekofarmách jsme zakončili na **Jalo-**

Světový den mokřadů – 2. únor

Role mokřadů při vyrovnávání se s extrémními povětrnostními událostmi je letošním tématem Světového dne mokřadů, který si připomínáme právě dnes. ČSO pořádá akce pro veřejnost, zaměřené na poznávání mokřadů a ptáků na nich závislých.

Mokřady – přírodní houba proti záplavám

Letošním mottem Světového dne mokřadů je i v ČR aktuální „Mokřady pro snižování rizik přírodních katastrof“. Dobře fungující mokřady nám pomáhají vyrovnat se s extrémními povětrnostními událostmi, jako jsou povodně či přívalové deště.

V posledních 35 letech se frekvence katastrof způsobených klimatem nebo počasím, jako jsou záplavy, tropické cyklóny nebo sucha, po celém světě více než zdvojnásobila. OSN odhaduje, že 90 % všech přírodních rizik souvisí s vodou. Mezivládní panel pro změnu klimatu (IPCC) předpovídá ještě více extrémních událostí do budoucna. A jsou to právě mokřady – unikátní ekosystémy mezi souší a vodou –, které hrají významnou roli při minimalizování škod způsobených výše uvedenými událostmi.

Při extrémních povětrnostních událostech jsou mokřady v dobrém ekologickém stavu schopné do značné míry ztlumit jejich negativní dopad na místní obyvatele. Tak při ničivé tsunami na Srí Lance v roce 2004 na místech s pobřežními korálovými útesy chráněnými mořským parkem, se ničivá vlna dostala jen 50 metrů do vnitrozemí. V částech, kde byly útesy degradované těžbou, měla vlna ničivý dosah až 1,5 km.

Podobný tlumivý účinek v našich podmínkách zastávají například suché poldry, vodní díla, sloužící k protipovodňové ochraně. Jsou vytvořeny přehrazením vodního toku, za hrází se však voda za běžných podmínek buď neakumuluje vůbec, nebo je objem nádrže zaplněn jen částečně a vzniká mokřad. K akumulaci vody dochází během povodní, čímž se transformuje povodňová vlna, která pak působí menší či žádné škody.

Ptáci a mokřady

Ptáci jsou významným indikátorem stavu prostředí a není tomu jinak ani v případě mokřadů. Úbytek a degradace mokřadních biotopů má negativní vliv proto i na ptáky. V případě mnoha vodních a mokřadních druhů pozorujeme u nás od 80. let minulého století významný pokles jejich počtů, zejména druhů vázaných na

přechodové stanoviště v okolí vodních ploch, jako jsou například mokré louky.

(V Bio jsme se věnovali mokřadům v čísle 4/2013.)

Pražskými mokřady krok za krokem

Seznámit se s ptáčími obyvateli a prostřednictvím nich i s mokřady a jejich funkcemi můžou zájemci i na vycházkách k mokřadním lokalitám během celého roku. Novinkou je projekt ČSO „Pražskými mokřady krok za krokem“, podpořen Hlavním městem Praha. Jedním z jeho cílů je ukázat, že ekologicky hodnotné a pro vodní ptáky významné lokality se mohou nacházet i v bezprostřední blízkosti lidských obydlí. V rámci projektu bude vytvořena kapesní určovací terénní příručka o vodních ptácích s informacemi o jednotlivých mokřadních lokalitách nacházejících se na území Prahy. Další částí projektu jsou terénní vycházky s průvodcem. Vycházky budou pořádány během celého kalendářního roku 2017 s cílem přiblížit veřejnosti jednotlivé ptáčí druhy vázané na vodní a mokřadní biotopy na území Prahy v rámci různých období. Přehled aktivit projektu najdou zájemci na stránkách

<http://new.birdlife.cz/prazskymi-mokrady-krok-za-krokem/>

Úmluva chrání ptáky

Na 2. únor byl vyhlášen Světový den mokřadů – u příležitosti podepsání Úmluvy o mokřadech –, majících mezinárodní význam především jako biotopů vodního ptactva, v roce 1971 v íránském městě Ramsar. Dnes má Ramsarská úmluva, jak se jí také říká, celkem 169 smluvních stran, tedy států, které se k ní připojily. Každá smluvní strana je povinna zařadit alespoň jeden ze svých mokřadů na „Seznam mokřadů mezinárodního významu“, který úmluva spravuje, a zajistit adekvátní ochranu a rozumné užívání mokřadů na

Suchý polder Čihadla v Praze 14 Suchý polder Čihadla vznikl v 80. letech 20. století na místě bývalého rybníku a protékají jím Rokytky, do které zde vtékají Svěpravický a Hostavický potok. S celkovou plochou poldru 27 ha se jedná o největší suchý polder v Praze. FOTO – Roman Mikuš

svém území. Seznam v současné době čítá 2 208 mokřadů celého světa o celkové rozloze 210 mil ha. Česká republika je smluvní stranou úmluvy od r. 1990 a na seznamu má zapsáno celkem 14 mokřadů. Jsou mezi nimi rybníční soustavy – Třeboňsko i Poodří, říční nivy – Litovelské Pomoraví, rašelinště – ty Krkonošská i Šumavská, a dokonce i jeden ojedinělý podzemní mokřad – Podzemní Punkva.

Vycházky za zimními ptáčími hosty

Při příležitosti Světového dne mokřadů již třetím rokem připravuje Česká společnost ornitologická sérii vycházek a přednášek zaměřenou na poznávání vodních druhů ptáků a význam našich mokřadů i pro jejich zimování a tah. Současné dlouhotrvající chladné počasí má za následek, že se ptáci koncentrují na nezamrzlých vodních plochách, převážně úsecích větších řek, a můžeme mezi nimi mnohdy pozorovat i vzácné hosty ze severu, jako jsou morčáci velcí i malí, hoholy severní nebo poláci kaholky. Aktuální pozvánku na vycházky najdete na:

<http://cso.cz/index.php?ID=3004>

**Katarína Slabeyová,
ČSO, ochrana mokřadů**

Jako mokřad mohou sloužit také čistící nádrže obecní kořenové čistírny, která je větší než třeba obdobná u domu. Obecní čistírna v Kamenici nad Lipou, jejíž výstavbu inicioval v 90. letech min. st. Ing. Šrůtek, ekozemědělec. FOTO – Miloslav Vohralík

Dny černého bezu, máku, lípy a vidlí

Francouzskou revoluci známe jako pojem z dějepisu. Možná si vybavíme pád Bastily nebo hesla Volnost, rovnost, bratrství. Revoluce změnila ve Francii na konci 18. století snad vše, co změnit šlo. Kromě svržení starého společenského řádu a nastolení nové vlády zavedla i vlastní kalendář, tedy jiné počítání času, než bylo to předcházející. Na tomto novém revolučním kalendáři je mimo jiné pozoruhodné, že to byl svého druhu kalendář rolnický. Jednotlivé dny nebyly věnovány jménům svatých, jako v kalendáři křesťanském, ale převážně pěstovaným a planým rostlinám, ale také domácím zvířatům a rolnickému nářadí.

Desítkové počítání času

V revolučním nadšení šlo o to, popřít náboženský charakter měření času, odvíjet se od křesťanských svátků, a nahradit ho výtvořem „rozumovým“. Křesťanská východiska jsou součástí a základními kameny našeho kalendáře, i když si to dnes ne vždy plně uvědomujeme – Vánoce jako narození Ježíše Krista, Velikonoce jeho ukřižování, následující svátky svato-dušní...

Francouzský revoluční kalendář měl dny uspořádány nikoliv po sedmidenních týdnech, ale v celcích po deseti. Každý den měl dělení také na deset hodin, každá ho-

Seti patří mezi hlavní zemědělské práce – republikánka Marianne jako rozsévka na někdejší francouzské minci.

dina byla rozdělena po 100 minutách a hodina po 100 sekundách. Dědictvím francouzské revoluce jsou svým způsobem i běžné jednotky vážení, objemu a délky – kilogram, litr, metr, u nich již nespátujeme na desítkovém dělení nic neobvyklého. Přijali jsme je za vlastní – a někdejší lokty, libry nebo žejdlíky jsou zapomenutou minulostí. U času však vnímáme desítkové počítání jako něco násilného.

Vsunout do lidového povědomí základní zemědělské pojmy

Pro pochopení kalendáře můžeme ocitovat slova, která popisují východiska, podle nichž byl připraven. Jde o prohlášení Komise, která byla za revoluce pověřena vytvořením nového kalendáře:

„Kalendář je předmětem, ke kterému se člověk tak často ubírá, že je třeba tohoto zvyku využít. Umožňuje vsunout do lidové-

ho povědomí základní zemědělské pojmy, ukázat bohatství přírody, vzbudit lásku k venkovu a lidem systematicky naznačit řád vlivů podnebí a plodin země.

Kněží přidělili ke každému dni památku jednoho domnělého svätce. Tento katalog neměl ani užitek, ani metodu. Byl seznamem lži, klamu a šarlatánství.

Byli jsme toho názoru, že národ by měl tento dav kanonizovaných z kalendáře vyhnat a nacházet tam na vhodném místě všechny předměty tvořící pravé národní bohatství, důstojné předměty ne kultovní, ale kulturní: užitečné plodiny země, nástroje, kterými zemi obděláváme a domácí zvířata, naše věrné služebníky v této práci; zvířata asi o hodně cennější z pohledu rozumu než svatořečené kostry římských katakomb.

Uspořádali jsme tudíž ve sloupci každého měsíce názvy opravdových klenotů zemědělského hospodářství. Zrniny, pastviny, stromy, kořeny, květy, plody, rostliny jsou v kalendáři seřazené tak, aby jejich, ten který den, odpovídal údobí, kdy nás jimi příroda obdaruje.“

Fabre d'Églantine, Zpráva Národnímu Konventu, třetího dne druhého měsíce druhého roku Francouzské republiky (1793), jménem Komise pověřené sestavením Kalendáře (úryvek).
Národní Tiskárna.

(Zdroj: Wikipedie, z francouzštiny přeložili Pascal a Jitka Kisslingovi.)

Květy narcisů potěší lidskou duši na jaře, a také Francouzi ho zařadili do jarního měsíce svého kalendáře pojmenované ventôse.

K věrným služebníkům člověka patří také kráva, která nám dává mléko: „Nu, jen si vezmi, ty můžeš milé, dvounohé tele...“

Obraz A. Nowakové z kalendáře Bemagro 2017
Za laskavé poskytnutí reprodukce obrazu děkujeme společnosti Bemagro Malonty, a. s.

Dny všední jsou dny rostlinné

V týdnu bylo devět všedních dnů a desátý byl sváteční, volný. Podle návrhu kalendáře byl každý desátý den zasvěcen jednomu zemědělskému nástroji, nářadí či pomůcce. Nalezneme tu tak v desítdenních odstupech například srp, pluh, brány, motyku, nůši, cep, síto ale též lis na ovoce nebo sud.

V revolučním kalendáři každý pátý den zaplňuje domácí zvíře. Jsou tu všechna hlavní domácí zvířata, tyto „věrní služebníci“ člověka, jak se praví v uvedené zprávě Komise pověřené sestavením Kalendáře. V průběhu roku mají své místo naši pomocníci kůň, kráva, koza, ovce, prase, pes, kočka, slepice, kachna, husa, včela, králík, holub, ale také kapr, tuňák, bourec morušový nebo i křepelka či zajíc. Divoké druhy reprezentují ty, které se ve francouzské krajině hojně vyskytovaly a byly asi často loveny, ostatně dodnes patří Francouzi k náruživým lovcům.

Rostlinám, kulturním i planým, volně rostoucím, zbývají prakticky všechny ostatní, běžné dny. Ze zemědělských plodin kalendář obsahuje veškeré důležité hospodářské plodiny. Z obilovin je uvedena pšenice, žito, oves, ječmen, proso, kukuřice, nechybí ani méně známý čirok nebo pohanka. Len, mák, řepka zastupují olejninu; len stejně jako též uvedené konopí náleží i mezi přadné druhy. Z luštěnin vidíme hrách, fazole nebo čočku. Ze zeleniny byly dny věnovány celé dlouhé

V našich pranostikách jsou svatí často spojeni s zemědělskými plodinami. Zde Svatá Markyta hodila srp do žita.

Kresba M. Alše z Malého Alšova špalíčku, Praha 1988.

➤ řadě druhů: svůj den měla například mrkev, rajče, cibule, česnek, brokolice, salát, ředkvička.... Také okrasné druhy jsou součástí člověkem záměrně pěstovaných rostlinných druhů, z květin ve francouzském kalendáři z dob revoluce je tulipán, růže, fiala, karafiát, pivoňka, maceška, narcis či lilie, z léčivek meduňka, šalvěj nebo heřmánek... Mezi významně plané druhy pak náleží podběl, pýr, plicník, penízek rolní a řada dalších, nechyběly dokonce ani stromy jako lípa, jilm nebo vrba. Některé v kalendáři se vyskytující druhy rostlin jsou pro nás již trochu exotické, například oliva, pistácie, korek, javor cukrový, pro poměry francouzské však asi ne. Z pohledu rostlinné rozmanitosti stojí za zmínku také druhy, které bychom dnes označili jako zapomenuté či neznámé: sevlák cukrový, kotvice plovoucí, kozí brada pórolistá, potochnice lékařská byly v 18. století běžnější a širěji využívané.

V měsíci vinobraní slavíme den lisu na ovoce a sudu

Měsíce, jejichž počátky se ale nekryly s naším počítáním a měly všechny stejný počet dnů, byly pojmenovány podle dění v přírodě nebo práce v zemědělství. Například pluvióse (měsíc dešťů), který odpovídal v našem kalendáři období od 20. ledna do 19. února, uvádí z rostlin mimo jiné sněženku, čemeřici a lýkovec. Tedy rostliny, které opravdu kvetou velmi časně, již na konci zimy a v předjaří. Podzimní měsíc vinobraní – vendémiaire (od 22. září do 21. října kalendáře našeho), kdy se sklízí ve vinicích bobule révy a v sadech ovoce, přináší jako nářadí či vybavení lis na ovoce, sud a nádrž (cisternu), které slouží právě ke zpracování těchto plodů. V měsíci ventóse, měsíc větrů (19. února až 20. března) jsou zasvěcené dny rýče, provazu

a sázecího kolíku. Na jaře připravujeme půdu na zahradě, vyměřujeme záhony a sázecím kolíkem si pomáháme při výsadbě sazenic zeleniny. Rostliny ventóse: podběl, dřín, kopytník, narcis, sasanka aj. jsou všechno druhy jarního kvetení. Některé načasování odpovídá spíše teplejším francouzským poměrům, pro naše podmínky by bylo nutno je mírně posunout.

Výjimkou mezi měsíci, kde

namísto rostlin nalezneme kovy (železo, měď, cín), horniny (žula, břidlice) apod., je zimní měsíc nivóse, měsíc sněhu. V této době naše rostliny přiro-

zeně „spí“ a místo tu tak mají „mrtvé“ nerosty (ale zemědělská podstata kalendáře se nezapře a uvádí v nivóse jeden den i ornici (terre végétale) a další den chlévský hnůj (fumier)!

Mezi pracovním nářadím, které mělo podle revoluce mít svůj svátek, byl i rýč.

Svatí nám pomáhají

Vraťme se ale z revoluční Francie 18. století do našich poměrů. Podíváme-li se do pranostik a zvyklostí, zjistíme, že lidová moudrost spojila obvyklý průběh počasí

Žito je jednou z mnoha hospodářských plodin, které v kalendáři nalezneme.

i dobu běžných rolnických prací velmi často s určitým světcem.

Z mnoha příkladů stačí připomenout březnové „Na svatého Řehoře čáp letí přes moře, líný sedlák, který neofe“ a vyzývá tak k zahájení jarní orby a přípravy půdy k setí. Kdo by chtěl být označen za líného? Tedy vzhůru na pole! Dubnové „Na Marka, zemáky do járka“ ukazuje na čas sázení brambor, kdysi významné plodiny. V teplejších oblastech je známá i obdoba pravíci „Na Marka, oharky do járka“, tedy, že lze již sít tuto teplomilnou plodovou zeleninu. Později letní, červencová „Svatá Markyta, hodila srp do žita“ zahajuje žatvu žita, po staletí hlavní obiloviny či chleboviny. Říjnový „Svatý Havel, do zelí zajel“ zase sklízí na podzim zelí k nakládání, kysele zelí bylo podstatnou částí stravy v zimě. A jistě bychom našli řadu dalších a dalších příkladů.

Rolnická práce je tak pomyslně „načasována“ podle příslušného světce. S nadsázkou bychom mohli říci, že daný svatý vybízí, volá k určité práci, nebo ji koná či jindy jen dohlíží, aby bylo vykonáno to, co v daném období vykonáno být má. Pro někoho možná příkaz, vztyčený prst, pro jiného vyšší pomocník v práci, který přinese rolnickému dílu zdar. Náš kalendář tak pro někoho může být nepřímo, stejně tak jako plánovaný revoluční francouzský, kalendářem rolnickým.

Pastinák nechyběl mezi zeleninami.

Jména svatých, byla někdy přijata i jako pojmenování odrůd, zejména pro ovoce. Známe rané hrušky Jakubínky, či jablka Markétky, žrající v červenci, nebo podzimní hrušky Václavky. Také václavky jako podzimní houby převzaly své jméno od knížete svatého Václava. I když lidové pranostiky dnes mohou ztrácet na významu, a většina obyvatelstva již nevychází do polí žnout žito či tahat řepu, zůstávají pojmy spojené se svatořečenými zachovány, například v názvech sezónních produktů. Tak svatomartinská husa nebo martinské víno, vedle přirozené načasovanosti vykrmených husí nebo vína, může ➤

Husa, která nám poskytuje prachové peří v němž nalézáme sladký spánek, slavila svátek v podzimním měsíci brumaire. A vykrmená svatomartinská husa na pekáč je v té době pojmem i u nás.

➡ být dnes obchodníky dobře využitý tah ke zvýšení prodeje daného zboží.

V lidovém podání došlo k přirozenému spojení svátků svatých v kalendáři s činnostmi, jež byla typická pro dané období, které se odehrávalo na polích a v zahradách, čím se lidé zabývali. Ať již to bylo setí či sázení určitých plodin, jejich ošetřování a sklizeň nebo také příprava půdy. Došlo ke zdomácnění a přijetí jmen svatých do běžného každodenního života.

Oslava plodin, zvířat a rolníkovy práce

Francouzský kalendář z doby revoluce je svého druhu plánovitým kalendářem zemědělským. Pěstování rostlin a chov zvířat byly tehdy středem života i národního hospodářství, tvořily významné hodnoty a zaměstnávaly mnoho lidí. Revoluce je vzala a vyzdvihla do soustavy počítání času. Rostlinná rozmanitost a bohatství pak našla v kalendáři nejvíce místa místa a vyplnila většinu z 365 dní roku.

V dnešní době, pokud by nějaká revoluce navrhla nový kalendář, je otázkou, zda by zemědělství bylo jeho hlavní náplní. Asi sotva. Den mrkve, brambor, motyky nebo kosa by málokomu co řekl. Srozumitelnější, současnější a více vyzdvihované jsou dnes především technické vymoženosti. Ty každodenně většina lidí užívá jako výrobní prostředky nebo pro zábavu: automobil, počítač, navigace, chytrý telefon..., ze zemědělských věcí by se snad mohl v kalendáři objevit den traktoru nebo kombajnu.

Kulturní a další rostliny však zůstávají přesto s námi, jsou jen více skryty. Nezapomínejme na ně, i když je nemáme každý den předepsány v kalendáři.

P. Dostálek za spolupráce s P. a J. Kisslingovými

FOTO – P. Dostálek a archiv Gengelu

GENGEL, o. p. s. –
<http://gengel.cz>

KLOKOČÍ Z BOBROVÉ PUTUJE K NOVÝM PĚSTITELŮM

Mezi starými plodinami Gengelu nalezneme také málo známý druh – klokoč zpeřený z Bobrové, který udržují obětaví místní občané a Základní škola v Bobrové na Vysočině.

Jeho příběh dobře vystihují slova na stránkách gengel.cz:

„Klokočí se vyskytuje na naší školní zahradě z poválečné doby. V roce 1950 sem dostal umístěnku jako řídící učitel prof. Peňáz, vášnivý mičurinec. Založil u školy malý sad s ovocnými dřevinami, které přivezl z předchozího místa ve Vlčnově na Slovácku. Postupem všechno vymrzlo kromě klokočí. Místní spoluobčané plody klokočí sbírali na výrobu růženců, korálků, vánočních ozdobek. V roce 1999 muselo i klokočí ustoupit nové přístavbě školy. Semínka klokočí znovu vysela na své zahradě bývalá žačka prof. Peňáza paní Eliška Janoušková z Mahlova mlýna. Dva keřky jsme znovu osadili u školy...“

Paní Řezníčková nám napsala, jak v minulém roce připravili žáci místní školy klokočí na cestu k dalším zájemcům:

„Klokočí jsme.... zprostředkovali ... na tři adresy, a to na podzim, neboť zjara jsme to nestihli. Byla tu dlouhá zima, a potom

Klokočí se dříve používalo mimo jiné na výrobu růženců.

Žáci Základní školy v Bobrové při loupání plodů klokočí.

Jeden trs klokočí si vzal pan starosta Blažek do vedlejší obce Podolí a jedno je připraveno do včelařského arboreta do Nasavrku. Klokočí je podle dr. Švamberské, hlavně zjara, významnou pylodárnou rostlinou...“

Zapojení žactva do uchování a šíření této rostliny v Bobrové je pěkným příkladem jak mladá generace může opět nacházet spojení s plodinami, které vysadila předchozí pokolení. Udržují tak cenné plodiny i spojitost s dědictvím minulých let.

FOTO – Základní škola Bobrová a archiv Gengelu

během 14 dnů vběhla míza do prutů klokočí a začaly rašit lístečky, a to už bylo pozdě na přesazování. Naštěstí jsme se dobře domluvili a na podzim jsme se opět zkontaktovali.

Tentokrát se vydali do mlýna na klokočí žáci 8. třídy a spolu s paní Janouškovou rostliny vykopali, zkrátili pruty klokočí na 20 cm, kořeny zabalili do vlhkého mechu, který zabránil vyschnutí. S paní učitelkou se naučili vyplnit dobírku a odeslati příjemci. Předem jsme se domluvili, že si naučujeme pouze poštovné. Myslím, že vše proběhlo v pořádku. Stihla jsem nafotit akci klokočí pro Vás... Dokonce máme letos nasbírané plody klokočí pro toho, kdo si je chce vypěstovat sám.

Uložení semen klokoče zpeřeného. *Staphylea* je rod dvouděložných rostlin z čeledi klokočovitě. Jsou to stromy a keře se vstřícnými zpeřenými listy. Evropský klokoč zpeřený se vzácně vyskytuje i v Česku.

Autor: VoDeTan2 – Vlastní dílo, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/>

BIODIVERZITNÍ DROBNÍČKY

● Jihočeské Zlivi, která leží poblíž Českých Budějovic, se poněkud posměšně říká **Mrkvanov** a jejím obyvatelů Mrkvani. Výkladů proč je více, jedním z nich je, že zde nevěsta dostávala ke svatbě jako výbavu záhon mrkve.

● Mladé plody **patizonů** se dají nakládat stejně jako okurky nakladačky. V šedesátých letech minulého století byl pokusně srovnáván výnos, zdravotní stav

Mladé plůdky patizonů se dají konzervovat stejně jako okurky nakladačky.

a další znaky přímo vysévání okurek a patizonů. V pokusu se patizony ukázaly v řadě ohledů (výše výnosu, rannost, odolnost nepříznivým vlivům aj.) obdobné vlastnosti jako nakladačky. Nevýhodné pro konzervování bylo a je, že mladé patizonové plůdky jsou velmi citlivé na poškození, a jsou-li poraněné, mají pak v nálevu horší vzhled. V praxi tak nemohou ve velkoprodukcí patizony s nakladačkami v tomto ohledu soutěžit. Jako specialita, např. pro domácí poměry, kde pracujeme s rostlinami šetrně, taková možnost ale zůstává.

● Při vracení osiv Gengelu, stejně jako v minulých letech, někteří pěstitelé nezáměrně přejmenovávají odrůdy novými názvy.

Vojákové fazole někteří pěstitelé označují jako fazole vojenské.

Vojákové fazole tak označil někdo jako Vojenské nebo jiný za Vojáky či Vojáčky. Paprika Severka se v jednom případě proměnila na Severanku. Bob se „zeměpisným“ názvem Atlaský získal nové pojmenování a stal ze z něho bob Altajský. Tedy zatímco původně

byl pojmenovaný podle pohoří Atlas v Africe, odkud byla tato odrůda v 80. letech minulého století skutečně přivezena, přestěhoval se, alespoň názvem, do pohoří Altaje v Asii.

● Z Berounska napsala paní Jana Fellnerová k **tuřínu dumlíku** (viz také Dumlíky a dumlíci v Bio č. 11/2016) následující slova: „Dumlík pěstovala již moje prababička narozená 1875 v Koberovech pod Kozákem. Příkladám recept na polévku – dumlíkajdu, jakou si pamatuji ze svého dětství. Do osolené vody dáme vařit na větší kousky (krajově se říkalo skolíky) nakrájený dumlík, po 5 minutách přidáme na kolečka nakrájenou mrkev a po dalších 5 minutách na kostičky nakrájené brambory. Všechna zelenina je ve stejném množství. Zahustíme máslovou jíškou a přímo do talíře nalijeme lžící škvářeného másla. Sváteční obdoba této polévky se vaří s uzeným masem (bez škvářeného másla). Sháněla jsem semena tuřínu v Čechách, v Německu, v Anglii, ve Švédsku – ale nikdy to nebyl ten náš ‚dumlík‘, jak ho pamatuji z dětství.“ Informace ukazuje jak na někdejší rozšíření dumlíku, tak kuchyňské

Při výběru na semeno zachováváme u červenolistých odrůd lebedy zahradní její červenou barvu. Z výsevu odrůdy Brněnská červená vybereme ty s červenou barvou: rostlina zcela vpravo; nepoužíváme jedince se zelenavým zbarvením – rostlina vlevo. (Pro fotografování byly lebedy vytrženy, listy na záběru poškozeny krupobitím.)

zpracování. Recept lze srovnat s již uvedeným na tuřínovou polévku dumlíka od J. Kopřivy. Za pozornost stojí i jazyková pestrost názvů polévek z dumlíku (dumlíkajda a dumlíkačka) a samozřejmě je to současně i dobrý tip pro dnešní pěstitelé této krajové krkonošské sorty.

● Při semenaření a výběru u barevných odrůd nebo původů dbáme na to, aby se typická barva zachovávala i v potomstvu. Tak např. u odrůdy **lebedy zahradní** nazvané **Brněnská červená** sledujeme udržení syté červené barvy listů. Z dalšího množení vyřadíme rostliny, u nichž červená barva je jen slabá a na semeno ponecháme jen ty se sytější červenou zbarvením.

(pd)

FOTO – P. Dostál

Přikrmovat můžete, pěst neškodí

Pokud chcete přikrmovat lesní ptáky, je nejvhodnější umístit krmítka do lesa už na podzim, aby si na ně ptáci zvykli a v zimě je využívali.

Vhodnou alternativou hmyzu pro hmyzožravé ptáky jsou například rozdrčené ovesné vločky, krupice, hrubá mouka zapražená v čerstvém tuku. Když je mráz nasype rozdrčený nebo jemně nastrohaný tuk.

Pro zrnožravé ptactvo se hodí především tzv. zadina, tedy odpad vznikající při úpravě obilí, který je možno od zemědělců získat většinou zdarma.

Pro další druhy ptactva jsou vhodné zejména tukové směsi, které získáme vyškvařením loje a následným smícháním s olejnatými semeny (např. slunečnice) nebo ovesnými vločkami, krupicí, hrubou sojovou moukou, ale i strouhankou (vyvarujte se strouhanky z tukového pečiva, která se rychle kazí a žlukne). Směs pak za tepla plňte do různých nádob vhodných k zavěšení, ze kterých si ptáci postupně zespolu uobávají. Kromě tukových směsí lze zejména pro sýkory zavěšovat kousky syrového loje či sádla.

Nezapomínejte, že nejvíce hladu mají ptáci v dubnu, kdy už jsou všechny trvanlivé přírodní zdroje vyzobané a čas pro hmyz nenastal. Obrázek na straně 14 ilustruje velmi pěkně, co který ptáček rád zobá a poučíte se, jak se jmenují. (r)

Břhlik lesní

FOTO – M. Dvorský

Připojte se k HODINĚ ZEMĚ 25. března

od 20.30 do 21.30

Jde o symbolické hodinové vypnutí veřejného osvětlení, zhasnutí dominant, osvětlení budov a štítů firem či světél v domácnostech.

Celosvětovou akci pořádá WWF a v ČR koordinuje Ekologický institut Veronica <http://www.veronica.cz/hodinazeme/>

**jí ve škole
zdravěji**

Máme totiž odborné znalosti,
odhodlání i plán pro školy,
jak zlepšit školní stravování.

Skutečně zdravá škola podpořena grantem Nadací RSJ

Spolek Skutečně zdravá škola může dále rozvíjet svůj stejnojmenný program díky grantu od Nadace RSJ. Podpora v celkové výši 1 milionu korun bude sloužit na pokrytí nákladů na rozvoj programu ve školách v roce 2017.

„Nadace RSJ podporuje iniciativu Skutečně zdravá škola třetím rokem. Pomohla rozvíjet program zejména na počátku, kdy jsme začínali a pro veřejné instituce a soukromé dárce byli neznámí. Nyní, po třech letech působení a více než 230 školách zapojených do programu, se nám již začíná dařit získávat podporu i z dalších zdrojů. Přesto je pro nás podpora ze strany nadace klíčová,“ uvedl **Tom Václavík**, předseda spolku Skutečně zdravá škola.

Nadace RSJ od svého založení v prosinci 2014 aktivně vyhledává zejména neziskové organizace, které již delší dobu odvádí dobrou práci a ke své další činnosti potřebují nový impuls. Nadace dává přednost projektům s širším společenským dopadem, které staví na aktivním přístupu a zodpovědnosti. Nadace RSJ podporuje zejména oblast „vzdělávání, věda a výzkum“, která je nyní prioritní, a dále působí v oblastech: zdravý životní styl, umění a kulturní rozvoj a nevládní neziskové organizace. Zdravý životní styl považuje Nadace RSJ za nezbytnou součást moderního života. Postupně podpořila soubor doplňujících se projektů, které řeší společenské problémy jako je zlepšení stravovacích návyků a pohybových dovedností dětí a mládeže, či změna nezodpovědného přístupu spotřebitelů k potravinám.

„Grant pomůže spolku Skutečně zdravá škola pokrýt personální náklady na klíčové zaměstnance, zejména na regionální koordinátory programu, kteří pomáhají školám s realizací programu v každém kraji,“ říká **Tom Václavík**, předseda spolku.

Programu Skutečně zdravá škola dali svoji záštitu ministři zemědělství a životního prostředí. Osobně jej podporuje primátorka hlavního města Praha, několik senátorů, členů sněmovny, hejtmanů, krajských a městských zastupitelů a řada osobností.

Již 20 ze 220 škol

V listopadu se na konferenci Skutečně zdravá škola předávala ocenění školám zapojeným ve stejnojmenném programu. Školy plnily kritéria programu, která směřují ke zkvalitnění školního stravování a k rozvoji vzdělávání o jídle. Z 220 škol zapojených do programu jich k dnešnimu dni již 20 plní bronzová kritéria.

Co konkrétně (nejen) bronzové školy dělají?

- ☺ Čím dál více jsou využívány školní zahrady jak k výuce, tak k pěstování ovoce a zeleniny. Kuchařky využívají zahrady k pěstování bylinek.
- ☺ Velmi oblíbené jsou aktivity související s vařením. Děti vítají možnost připravit ve cvičné kuchyňce zdravé pokrmy.
- ☺ Řada škol organizuje různé projektové dny, vzdělávací akce a jarmarky či zahradní slavnosti, na které zve rodiče. Děti sami pomáhají s organizací, zajištění občerstvení a nabízí své výpěstky.
- ☺ Několik jídelen zorganizovalo vaření pro rodiče nebo připravily tematické dny dle sezóny nebo tradiční pokrmy různých zemí.

☺ Jídelny čím dál více využívají místní dodavatele surovin a potravin.

☺ V některých školních jídelnách se zabydlely salátové bary. Školy se shodly, že je děti přijaly s nadšením a zvýšila se díky nim konzumace čerstvého ovoce a zeleniny.

☺ Školní jídelny omezily nebo úplně vyřadily slazené nápoje.

☺ Vaří v maximální míře z čerstvých surovin a vyřadily polotovary a náhražky. Ukázalo se, že kuchařky někdy vařily z těchto potravin v dobré víře, že jsou pro děti vhodné, protože jsou doporučené státem. Po vysvětlení zdravotního přínosu čerstvých surovin většinou neměly problém na ně přejít.

**Rodiče sledujte stránky
www.skutecnezdravaskola.cz**

KOKTEJL S ČERVENOU ŘEPOU

- 250 g červené řepy
- 250 g mladé mrkve
- 1,5 PL oleje
- šťáva z poloviny biocitronu
- špetka soli
- mletý černý pepř či galgant
- snítky kopru

Lístky červené řepy odřežeme, umyjeme bulvu a jemně ji oloupeme a nakrájíme na kostičky (využijeme i řepu sterilovanou).

Mrkev očistíme umyjeme a vše dáme do odšťavňovače.

Vylisujeme šťávu citrónu a přidáme.

Dochutíme solí, pepřem či galgantem a olejem.

Omytý kopr jemně nasekáme a ozdobíme jím povrch drinku.

Můžeme vše jen rozmixovat a nefiltrovat budeme mít i dostatek vlákniny. **(wg)**

ČERVENÁ ŘEPA

Obsahuje vitamíny skupiny B, vzácné minerální a lipotropní látky. Obsahuje jód, kobalt a doporučuje se při odtučňovacích kúrách, onemocněních jater a ledvin. Obsahuje látky s protirakovinovými účinky. Je výživná, posiluje organizmus, pomáhá při léčbě chřipky a nachlazení. Zmírňuje infekci dýchacích cest, reguluje krevní oběh, předchází zácpě, léčí ekzémy a posiluje vlasy. Vařená obsahuje rozpustné vlákniny, které snižují hladinu cholesterolu. Je součástí diet při onemocněních jater a ateroskleróze.

Nevrátíme se k pěstování šafránu?

V tisku se objevily zprávy, že ve Španělsku začínají zemědělci zakládat šafránice a konkurují tak dovozovému, tuším, íránskému šafránu. Je to v současnosti nejvýnosnější zemědělská činnost.

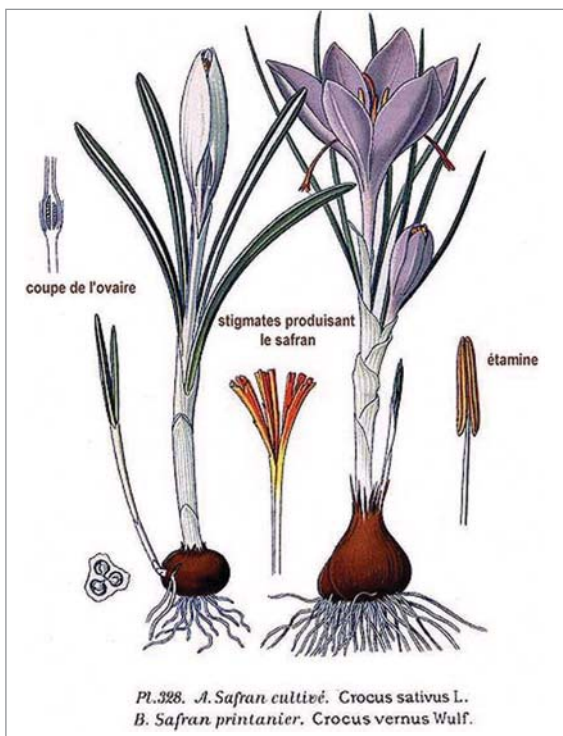
V minulých stoletích se šafrán ve Španělsku již pěstoval, ale pak se nimravá práce přestala rentovat, ale od pěstování se neupustilo zcela. Nyní tedy pěstování šafránu prožívá renesanci, za unci šafrá-

hlavně v Alpách a snad jako alpský migrant zasahuje přirozeně do Novohradských hor a na Šumavu. Jinde, např. v severních Čechách (viz přírodní památka Farská louka) nebo na východní Moravě je však místy zdomácnělý.

Šafrán karpatský neboli šafrán Heuffelův (*Crocus heuffelianus*) je s jistotou původní ve slovenských Karpatech, možná zasahuje přirozeně do Beskyd. V jiných (většinou horských) oblastech je také občas zdomácnělý. Oba druhy jsou řazeny ke kriticky ohroženým druhům flóry ČR (C1). Šafrán setý (*Crocus sativus*) byl dříve v ČR pěstován jako koření a vzácně zplaňoval.

Jako okrasné druhy se pěstují např. fialově kvetoucí šafrán neapolský (*Crocus napolitanus*), či žlutě kvetoucí druhy šafránu žlutého (*Crocus flavus*) a šafránu zlatého (*Crocus chrysanthus*) a další.

(r)

Pl. 328. A. Safran cultivé. *Crocus sativus* L.
B. Safran printanier. *Crocus vernus* Wulf.

nových čnělek (28 g) se platí 2,40 eura. Produkce více než 100 tun za rok na začátku 20. století poklesla v roce 2005 na dno – necelou tunu. V roce 2014 to už bylo necelé dvě tuny. Desetihektarový pozemek vyneše až 1,35 milionu korun. Šafrán se pěstuje i v dalších zemích Asie i Afriky, ale ten španělský je prý nejlepší. Způsobuje to klima, typ půdy a způsob sklizně. Hospodářská krize zemědělce k jeho pěstování znovu přivedla, sdružují se do odbytových družstev. Ovšem od rychlé práce po utržení kvítků až do noci je to neosvo-
bídlo.

Nebyl by to tip pro české a slovenské ekozemědělce? Šafrán se tu pěstoval už ve středověku.

Z písemných pramenů i z nálezů semen na archeologických lokalitách je známo pěstování cibule, mrkve, česneku, snad nejrozšířenější bylo zelí a kapusta, kterými se také krmil dobytek. Později a v menší míře přibyla i rajčata, okurky, květák a fazole. Koření, respektive bylinky na vylepšení chuti, se používalo především divoce rostoucí, ale ve velkém množství se pěstoval např. oblíbený šafrán. „Šafránice“ byly zpravidla na předměstích a u panských dvorů.

V ČR rostou (snad) přirozeně dva druhy. Šafrán bělokvětý (*Crocus albiflorus*) roste

PĚSTOVÁNÍ ŠAFRÁNU

- Vyžaduje teplejší oblasti s jižnou expozicí a hlinitopiesočnatú pôdu zásobenú živinami a vodou;
- na jednom mieste sa pestuje tri roky, potom je treba pôdu nechať odpočinúť spravidla v priebehu mája sa hlúzy vykopú, usušia, a vytriedia;
- v septembri sa vysádzajú do dobre pripravenej pôdy do spony 30x15 cm a do hĺbky 6–7cm.

http://www.koreninovazahrada.sk/product_info.php/safran-siaty-pravy-safran-p-356

PORADNA WALTRAUD GREGOROVÉ

Jaký smysl mají pro tělo vlastně tzv. koupele proti nachlazení?

Existuje mnoho lidí, kteří si po namáhavém dnu vychutnávají teplou lázeň. Pokládají ji za malou dovolenou po náročném dni v práci, protože přidání éterických olejů do koupelové vody přináší rychlé osvěžení, a také účinnou pomoc.

Dnes již víme, že éterické oleje mají mnoho jiných účinků než pouze potlačení příznaků nachlazení – v první řadě pomáhají posílit imunitní systém a již nastalou chorobu z nachlazení o dost zkracují její dobu trvání.

Lidské tělo je schopno přijmout éterické oleje dvojím způsobem:

1) Vdechováním par přicházejí účinné látky do průdušek.

2) Přímo pokožkou jsou vedeny jemnými žilkami do krevního oběhu a jím pak jsou transportovány do dýchacích cest.

Touto dvojí účinností – vdechováním a pokožkou – je zaručena rychlá účinnost éterických olejů. Důležitá je také kombinace účinných látek.

Při nachlazení se dobře uplatnila kombinace éterických olejů **eukalyptu, kafru**

a mentolu. Eukalyptus a kafr podporují odkашlávání, působí proti křečím průdušek a podporují prokrvení sliznice.

Tím se podporuje imunitní systém při své práci v boji proti onemocnění. Mentol slouží k dobrému pocitu moci zhluboka dýchat.

Ale ani u této lázně neplatí přísloví čím více či déle – tím lépe! Doporučená doba trvání lázně je 10–20 minut a teplota nemá být nižší než 35 °C. Pokud chcete mít všechny složky v jednom, lze doporučit lázeň Pinimethol.

Pixabay.com

VLOČKOVÁ KAŠE

(pro čtyři osoby)

20 dkg vloček, 3 lžíce strouhaného kokosu, 1 lžíce sezamových semínek, lžíce semínek chia, hrst pokrájených vlašských ořechů, hrst sušených brusinek, hrst sušených jablek, hrst pokrájených datlí, 4 lžíce sojového mléka v prášku.

Na dozdobení – kakao, med, olivový olej, čerstvé nebo kompotované ovoce, případně i lžíce zavařeného pečeného čaje.

K snídani si často vaříme kaši z vloček. Používáme jemné ovesné vločky nebo směs tří druhů vloček – ovesných, pšeničných a žitných. Jemné vločky jsou rychle uvařené. Vločky vaříme ve vodě. Během vaření k nim přidáme pro čtyři osoby 3 lžíce strouhaného kokosu, lžíci sezamových semínek, lžíci semínek chia, hrst pokrájených vlašských ořechů, hrst sušených brusinek, hrst sušených jablek, hrst pokrájených datlí a 4 lžíce sojového mléka v prášku. Vše dobře promícháme a odstavíme. Na talířích si každý kaši dozdobí podle chuti. Kaše je velmi rychle připravená a je vydatná. A navíc dobře chutná.

Eva Skoumalová

JEDNODUCHÁ POLÉVKA „Kyselka“

10 brambor, 1,5 litru mléka, kopr, sůl, 4 lžíce hladké mouky, vejce (1 kus na strážníka), kysané zelí

Ve vodě uvaříme oloupané a na kostky nakrájené brambory. Poté přidáme sojové mléko a ve vodě rozmíchanou mouku. Povaříme. Osolíme a přidáme jemně nakrájený kopr – čerstvý nebo mražený. Zvlášť uvaříme vejce natvrdo. Do talířů dáme nejprve polévku, potom přidáme vejce, které protlačíme mačkátkem na bramborový salát. Kdo má rád kysané zelí, přidá si ho ještě na talíř podle chuti – přibližně tři lžíce zelí.

Varianty: Hladkou mouku na zahuštění polévky můžeme nahradit jemnými ovesnými vločkami, které nasypeme - v množství přibližně 3 lžíce – rovnou do polévky a krátce povaříme. Stejně tak můžeme nahradit sojové mléko mlékem kravským.

A když máme čerstvé nebo sušené houby – kuřátka, též je do kyselky přidáme. Je pak ještě lepší.

Eva Skoumalová

Cizrnová pomazánka

500 g suché cizrny

1 kapie

1 cibule

10 stroužků
česneku

italské
koření

sůl

olej

1 lžička
francouzské
hořčice

Cizrnu, nejlépe den předem namočenou, uvaříme doměkka. Na pánev dáme olej (4 lžíce), nakrájenou cibuli a kapii, které společně osmahneme. Přidáme rozmačkaný česnek, hořčici, koření a sůl. Promícháme a za okamžik odstavíme. Tuto směs přidáme k uvařené cizrně (včetně vody, ve které jsme ji vařili – pokud jí není příliš) a ještě za horka vše rozmixujeme. Pomazánka při vychladnutí ještě zhoustne.

Tato pomazánka je výborná namazaná na chléb a zdobená sterilovanou zeleninou.

Velmi dobře chutná i na topinkách.

Eva Skoumalová

KRÁLÍK FRANCOUZSKÝCH VENKOVANŮ

Pro 4 osoby:

Králičí zadek (nebo vykoštěné králičí hřbety), 100 g anglické slaniny, menší pórek, řapík celeru, menší kořen petržele nebo pastináku, menší cibule, větší paprika, 2 dl červeného vína, 1 dl smetany, lžička dijonské hořčice, lžíce kaparů, provensálské koření, lžička oleje, sůl.

Králika rozdělíme na porce a dáme společně s pokrájeným pórkem, petrželí a celerem zalitého vínem marinovat do druhého dne. Pak králíka vyjmeme, porce dobře osušíme a prudce opečeme na oleji. Opečené maso vyjmeme, ve výpeku necháme osmahnout pokrájenou slaninu, cibuli a okapanou zeleninu z marinády. Okořeníme, osolíme, vrátíme maso a podlijeme marinádou. Dusíme velmi zvolna do měkka. K měkkému masu přidáme pokrájenou papriku, nasekané kapary, hořčici a smetanu a krátce podusíme.

Jako většina francouzských specialit chutná nejlépe s čerstvou bagetkou nebo bílým pečivem.

Taťána LANKAŠOVÁ

Bohužel autora krásného obrázku s přezimujícími ptáčky neznáme, obrázek připutoval po internetu, jak si obrázky lidé posílají nebo sdílejí.

VČELÍ ÚLÝ

Nová publikace Národního zemědělského muzea mapuje a názorně představuje včelí úly z různých kontinentů. Monografie nabízí základní vhled do problematiky úlů, líčí jejich historický vznik a vývoj a věnuje se vizuálnímu ztvárnění samotných úlů i technickému popisu.

nického i praktického rázu či porovnat vhodnost jejich používání v minulosti i současnosti. Popis použití a technické parametry úlů doprovázejí vizuální ztvárnění.

Graficky netradičně pojatá publikace výrazným způsobem přispívá k popularizaci oboru včelařství, vytváří prostor pro další bádání na poli apikulturologie a otevírá cestu k dalšímu a hlubšímu propracování tématu.

Publikace „Včelí úly“, kterou v prosinci loňského roku vydalo Národní zemědělské muzeum, zprostředkovává čtenářům unikátní pohled do světa včelích úlů. Zkušený znaleci včelařského oboru Ing. Evžen Báchor a doc. RNDr. ThLic. Karel Sládek, Ph. D. v knize detailně mapují výskyt i vývoj včelích úlů po celém světě a zachycují tak neutuchající snahu člověka o vytvoření ideálního včelího přístřešku. Rozličná pojetí úlích systémů svými tvary i zpracováním odkazují na rozdílné přírodní podmínky, řemeslnou zručnost i místní tradice. Čtenář zde může o prezentovaných úlech najít všechny potřebné údaje tech-

BÁCHOR, Evžen a Karel SLÁDEK.
Včelí úly
Vydalo Národní zemědělské muzeum,
Praha 2016, 176 s., Cena 297 Kč.
ISBN 978-80-86874-72-2

Publikace je v prodeji v Národním zemědělském muzeu v Praze na Letné, Kostelní 44, Praha 7, na pokladně muzea nebo lze objednat na tel.: 220 308 248, e-mailem: jana.kubelkova@nzm.cz

„Včelí přístřešky fascinují člověka po staletí. Jejich vnější tvar a důmyslné vnitřní

Unikátní vyřezávaný klát (včelí úl) je ke spatření u včelího obchůdku v Rokytínku u Hronova.
FOTO – M. Vohralíková

uspořádání vyvolává dlouhé diskuze přírodovědců, včelařských odborníků i praktiků. Je to nekonečná snaha člověka o vytvoření ideálního přístřešku pro včely v dané krajině, zemi či světadílu. Odlišnosti vzhledu jednotlivých úlů jsou dány místem vzniku, řemeslnou dovedností obyvatel a jejich vzděláním. Přístřešky včel v různých podobách od kamenných rour, slaměných košů, přes duté kmeny, barevné domečky složené z jednotlivých částí až po rozměrné včelíny ukrývající desítky úlů vytváří kolorit příslušné krajiny. Malá exkurze do cizích zemí dává čtenáři možnost seznámit se s rozmanitými konstrukcemi včelích úlů a jejich použitím v biomech příslušných světadílů.

Mnoho moudrých principů pro život se lze naučit pozorováním života včel. Je to nekonečná inspirace pro všechny generace lidské společnosti, kterou chtěli autoři čtenářům přiblížit.“

Kateřina Čapounová

Trnité cesty trvale udržitelného života

„Unor bílý – pole sílí“ říká jedna stará moudrost a čím je snad člověk dříve narozen, tak více zjišťuje, že na těch starých radách něco je. Vzpomínám si, že v únoru roku 1990, v té hektické době krátce po sametové revoluci, jsme se vypravili na poznávací zájezd do Rakouska.

Jako pracovníci dnes již bývalého gigantického zemědělského podniku Velkovýkrmy Třeboň jsme tenkrát navštívili několik vzorových zemědělských podniků za bývalou železnou oponou v sousedním Rakousku. Moji tehdejší spolupracovníci

z rozvinuté socialistické zemědělské velkovýroby mi tenkrát řekli: „Tak takto by u nás nikdo nepracoval...“ A samotní Rakušané k tomu dodávali: „Vaši zemědělci se mají příliš dobře.“

Tenkrát jsme hledali inspiraci v zahraničí a oni ji kupodivu hledali u nás. Po mnoha letech je zde jiný problém – vyliďňování venkova.

Klimatické změny, nové technologie i globální ekonomika mění tvář naší planety. Prostor pro příznivce trvale udržitelného způsobu života tady stále je a se stěhováním mladých do měst a se vzděláváním

lidstva se trochu rozšiřuje. Dnešní bílá únorová pole se na jaře zase zazelenají, a potom vydají svou úrodu, bude to možno porovnat s minulým méně mrazivým rokem.

Příznivci a odpůrci ekologie, biostylu či trvale udržitelného způsobu života jsou někdy ve sporu, ale dosud všemocná příroda si toho nevšímá a dělá si to po svém. „Někdo udělá, někdo zdůvodní,“ říká další stará moudrost. Dosti důležité je poznávání, výměna zkušeností, neustálé vylepšování a hledání – a i malé krůčky mají svůj význam. Během bílých únorových dnů je alespoň čas o tom přemýšlet.

Jan Papáček

LHŮTY PRO UPLATNĚNÍ NÁROKU NA VRÁCENÍ DANĚ ZE ZELENÉ NAFTY PO NOVELE ZÁKONA O SPOTŘEBNÍCH DANÍCH

Dne 29.12. 2016 byl ve Sbírce zákonů publikován zákon č. 453/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „novela“). Touto novelou je rozšířen okruh činností v § 57 zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních (dále jen „ZSPD“), na které lze uplatnit nárok na vrácení daně minerálních olejů spotřebovaných v rámci zemědělské prvovýroby.

Novela dále upravuje způsob uplatnění nároku na vrácení daně z pohonných hmot, které byly v rámci živočišné prvovýroby spotřebovány před účinností tohoto zákona, lhůty a formu pro uplatnění tohoto nároku.

Lhůty pro uplatnění nároku na vrácení daně ze zelené nafty po novele zákona o spotřebních daních Ke znění zákona o spotřebních daních platnému dne: 29. prosince 2016

Ke znění zákona účinnému od 1. 3. 2017

Dne 29. 12. 2016 byl ve Sbírce zákonů publikován zákon č. 453/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „novela“).

Touto novelou je rozšířen okruh činností v § 57 zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních (dále jen „ZSPD“), na které lze uplatnit nárok na vrácení daně z minerálních olejů spotřebovaných v rámci zemědělské prvovýroby.

Okruh činností se rozšiřuje o tzv. živočišnou prvovýrobu, kterou se rozumí chov skotu, koní, prasat, drůbeže, ovcí nebo koz za účelem získávání, zpracování, výroby živočišných produktů nebo produkce těchto zvířat.

Podle § 57 odst. 11 ZSPD i nadále platí, že daňové přiznání se podává poprvé do **25. dne měsíce následujícího po měsíci, ve kterém nárok na vrácení daně vznikl**. V případě právnických osob zůstá-

vá zachován nejzazší okamžik pro uplatnění nároku na vrácení daně z minerálních olejů prostřednictvím daňového přiznání, tedy dva měsíce ode dne, kdy mohl být nárok uplatněn poprvé.

V případě fyzických osob však novela, oproti znění ZSPD účinnému do 28. 2. 2017, opětovně posouvá nejzazší okamžik pro uplatnění nároku na vrácení daně z minerálních olejů prostřednictvím daňového přiznání, a to šest měsíců ode dne, kdy mohl být nárok uplatněn poprvé.

Lhůta pro podání dodatečného daňového přiznání na zvýšení nároku na vrácení daně zůstává stejná pro obě skupiny daňových subjektů, a to dva měsíce ode dne, kdy nárok na vrácení daně mohl být naposledy uplatněn.

V souladu s článkem II bodem 1 novely (Přechodná ustanovení) vzniká nárok na vrácení spotřební daně z minerálních olejů spotřebovaných v rámci zemědělské prvovýroby od 1. 1. 2016. Vzhledem k nabytí účinnosti příslušné části novely k 1. březnu 2017 je **identifikováno zdaňovací období, ve kterém vznikl nárok na vrácení daně z pohonných hmot spotřebovaných v období od 1. 1. 2016 do 28. 2. 2017 v rámci živočišné prvovýroby, kterým je březen 2017.**

V daňovém přiznání za březen 2017 se objeví následující údaje:

◆ množství PHM spotřebovaných za období 01/2016 – 02/2017 v živočišné prvovýrobě,

◆ množství PHM spotřebovaných za období 03/2017 v živočišné prvovýrobě,

◆ množství PHM spotřebovaných za období 03/2017 v rostlinné prvovýrobě, pokud subjekt provozuje i rostlinnou prvovýrobu.

Pro právnické osoby pak vychází, že nejzazší den, kdy mohou uplatnit nárok za zdaňovací období březen 2017 je **26. 6. 2017**. Pokud půjde o fyzické osoby, pak tím nejzazším dnem je **26. 10. 2017**.

kpt. Ing. B. Kotenová

https://www.celnisprava.cz/cz/dane/spotrebni-dane/minerality/Zelen%20nafta/Informace_16_62938.pdf

VÝZVA

PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců a Družstvo ČESKÉ BIOMLÉKO na základě pozitivních zkušeností se sdružováním v komoditě biomléko vyzývají zájemce o založení Družstva České biomasy, aby se přihlásili vyplněným formulářem, zveřejněným na stránkách PRO-BIO Svazu EZ na e-mail

ceskebiomleko@seznam.cz

Po zaslání formuláře vám bude zaslán návrh stanov a obchodních podmínek.

Členům mimo tuto komoditu zasíláme Výzvu na vědomí.

Za družstvo	za PRO-BIO svaz
Ing. Miloš Pátek	Kateřina Urbánková
předseda	manažerka svazu
tel. 602 537 212	tel. 725 571 027

Exkurze na veletrh BIOFACH 2017

PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců nabízí nejen svým členům dopravu a vstupenky na mezinárodní veletrh biopotravin v Norimberku – Biofach 2017.

Během čtyř veletržních dnů od 15. do 18. února bude na norimberském výstavišti prezentována nejen ucelená přehlídka certifikovaných bioproduktů, ale návštěvníci zde naleznou pestrou a inspirativní nabídku veganské stravy. Chybět nebude ani česká národní expozice zastřešená Ministerstvem zemědělství ČR, umístěná v hale 5, stánek č. 5–159.

Souběžně s veletrhem BIOFACH je pořádán veletrh VIVANESS, zaměřený na přírodní certifikovanou kosmetiku a wellness. Počet vystavovatelů čítá 2 500.

Zemí roku je tentokrát Německo se sloganem: „Bio vytváří budoucnost“.

EXKURZE

Exkurze bude vypravena na druhý den veletrhu, tj. 16. února 2017. Nástupním místem bude opět Praha – hlavní nádraží, NAPROTI FANTOVĚ KAVÁRNĚ (u kavárny, jak jsme byli zvyklí, již není místo pro zájezdové autobusy). Přistoupit bude možné také na čerpací stanici Benzina Šlovice.

Svaz PRO-BIO poskytne svým členům zdarma vstupenku. Platí jen dopravu, která činí 600 Kč na osobu. Cena exkurze pro nečleny Svazu PRO-BIO je 1 050 Kč.

V případě, že se počet volných míst zaplní ještě před tímto datem, registrace bude uzavřena dříve. V opačném případě si Svaz vyhrazuje právo exkurzi zrušit, bude-li přihláшено málo zájemců.

Vstupenky budou rozdány v autobuse a s nimi jdete rovnou ke vstupním turniketům. Nestojíte dlouhé fronty u pokladen. Ti z vás, kteří by raději volili možnost vlastní dopravy nebo návštěvu veletrhu v jiný den, si mohou požádat jen o vstupenky.

Zájemci zaregistrujte se u Svazu nejpozději do 7. 2. 2017 prostřednictvím online formuláře

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeM8BVc329xQM-9CpRHNxruVWTjnfzX7klbq8VL_kjx5diUg/viewform?c=0&w=1

Těšíme se na Vaši hojnou účast!

Andrea Vizinová

Březnový BIOSTYL

Letos 24.-26. března se na Holešovickém výstavišti v Praze uskuteční v rámci festivalu Evolution další ročník Biostylu, na kterém nabízíme členům PRO-BIO Svazu EZ možnost se prezentovat.

Umístění společné prezentace ekologických zemědělců, členů Svazu, bude ve střední hale. K dispozici bude 8–10 stánků, každý stánek bude vybaven pultem, barovou židlí a regálem s pěti policemi. Lze domluvit i prosklenou lednici, nutno nahlásit předem. Vystavující se budou podílet na nákladech společné expozice, částkou 4 000 Kč za stánek. Podmínkou však je, že se zúčastníte po celou dobu konání veletrhu (je tedy potřeba počítat s dostatečným množstvím zboží i na neděli). Cena zahrnuje krom stánku a vybavení ještě registrační poplatek, revizi, elektřinu, polep pultu a límce stánku. Prostor uvnitř za stánky bude sloužit jako zázemí. Parkovací průkaz na tři dny za cenu 1 000 Kč + 21% DPH si účastníci hradí při příjezdu. Pokud byste měli zájem se veletrhu zúčastnit a prezentovat své výrobky především pražským zákazníkům a zákazníčkám, zašlete závaznou registraci do 15. února 2017 na e mail: andrea.vizinova@pro-bio.cz. (av)

Nürnberg, Germany

EXKURZE NA MEZINÁRODNÍ VELETRH

BIOFACH2017

into organic

ČTVRTEK 16. 2. 2017

odjezd/návrat PRAHA

PROGRAM:

- 6.15 odjezd PRAHA, naproti Fantově kavárně
- 10.00 příjezd výstaviště Nürnberg, Messe
- 10.15 - 17.45 individuální prohlídka
- 18.00 odjezd do ČR
- 22.00 předpokládaný příjezd do Prahy

1 050,- Kč

Cena zahrnuje vstupenku a dopravu.

Členové PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců hradí pouze dopravu 600,-

Přihlášky do 7. 2. 2017 prostřednictvím online formuláře <https://goo.gl/forms/o6OM4w85jTVJpgw1>

V případě malého počtu přihlášených se zájezd nebude konat.

NOVINKA:

SZIF vydal manuál pro získávání dotací pro včelaře. Ke stažení

VČELAŘSKÉ DOTACE KROK ZA KROKEM, PŘÍRUČKA PRO CHOVATELE VČEL.

<http://pro-bio.cz/wp-content/uploads/2017/01/VcelarskeDotace1701.pdf>

Päť „P“ pre rozvoj slovenského poľnohospodárstva pôda – podpora – poradenstvo – predaj z dvora – pravidlá

PÔDA

Na Slovensku na 90 % poľnohospodárskej pôdy hospodária nájomcovia z časti bez nájomných zmlúv a platenia nájomného. Komasáciou prešlo doteraz koľko 10 % pôdy. Za Márie Terézie platilo pravidlo, že pôda sa nesmela deliť na menej ako 1/2 utra, pričom utro bolo 12 hektárov. Z toho môžeme predpokladať, že 6 hektárov malo užiť jednu rodinu. Koľko rodín živia niekoľko sto hektárové farmy na Slovensku? Pokiaľ by sme 1000 hektárov vydělili šiestimi hektármi, vyšlo by nám 166,6 rodín, pri predpoklade štvorčlenných rodín máme na konci 666 spokojných a šťastných ľudí na vidieku. Z uvedeného vyplýva, že je potrebné aj naďalej v čo najväčšej miere pozemky sceľovať. Bolo by žiadúce, aby aj jednoduché komasácie financoval štát.

PODPORA

Akosi si nevieme rady s peniazmi na podporu poľnohospodárskej činnosti. Z celku – 90 % peňazí poberá 10 % subjektov. Medializácia korupčného správania pracovníkov Poľnohospodárskej platobnej agentúry (PPA) vyústila k zmenám na vrcholových miestach tejto inštitúcie. A pritom by stačila väčšia transparentnosť = všetko zverejňovať na webe.

Vyhodnocovanie projektov je tiež problém. PPA ani za rok nevyhodnotila niekoľko výziev, napr. podopatrenia 4.1 – **Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov**, či 6.1 – **Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov**. Na po-

dopatenie 6.3 – **Výzva na začatie podnikateľskej činnosti na rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov** aj napriek sľubom pracovníkov MPa RV SR do dnešného dňa nebola ani vyhlásená. Väčšia transparentnosť by prospela všetkým.

PORADENSTVO

Tešili sme sa, že v novom programovacom období 2014–2020 sa konečne priblížime k štandardu v okolitých krajinách, ale nestalo sa tak. Očakávame, že vyškolení terénni poradcovia umožnia farmárom viac sa venovať práci na poli a pri zvieratách a odbremení ich od hľadania riešení na internete i nekonečných byrokratických povinností.

Určite by sme sa vyhlí neprijemnostiam, aké nastali v roku 2015, keď subjekty, ktoré boli v ekológii a neodovzdali platný certifikát na aktuálnu úrodu na ÚKSÚP do 15. 11. 2015, prišli o 50 % dotácií (!).

A to nás čaká v najbližších rokoch ešte aj elektronické podávanie žiadostí o priame platby. Toto opatrenie vítame, ale potrebujeme s tým pomôcť. Nie každý farmár je taký zručný, aby si to vedel podať sám. Aj Agentúra pre rozvoj

vidieka spolu s regionálnymi pracoviskami Národnej siete rozvoja vidieka by mohla byť pri tom nápomocná. Všetky jej aktivity by mali viesť k väčšej zamestnanosti a vzniku samozásobiteľských fariem na vidieku. Je viac ako žiadúce, aby sa konali vzdelávacie akcie na konkrétne podnety záujemcov z vidieka. Predpokladáme, že slovenský vidiek by vedel vytvoriť až 150 tisíc pracovných miest. Vychádzame z počtu obcí (cca 3000), v každej obci desať farmárov (30.000), každá farma má cca štyroch členov rodiny (120.000), plus obslužné práce cca 30.000. Hovoríme o tom už niekoľko rokov, ale zatiaľ to žiadneho zástupcu vedenia nášho štátu neoslovilo. A pri tom už spomínaná Mária Terézia bola toho názoru, že vajčko vyrobené doma za 1 korunu je pre štát lacnejšie ako dovezené za 50 halierov. Tým, že na farmách vieme zamestnať aj ľu-

➤ dí s nízkym vzdelaním, resp. bez vzdelania, vykonávame pre štát aj určitú verejnoprospešnú činnosť. Profesionálne poradenstvo tak ako je deklarované v Programe rozvoja vidieka 2014-2020 potrebujeme ako soľ.

PREDAJ Z DVORA

Umožnenie farmárom predávať na priamo svoje vlastné produkty spotrebiteľom bez zbytočnej byrokracie má viacero pozitívnych efektov, napr. podpora lokálnej ekonomiky (všetci majú peniaze a všetci sú spokojní), či to, že ľudiaedia zdravé potraviny (Hyppokrates – „otec medicíny“ – už 400 rokov p. n. l. hlásal myšlienku: „Nech našim liekom je naša potrava.“). V neposlednom rade je potravinová sebestačnosť aj zo strategického hľadiska veľmi dôležitá. Už niekoľko rokov sa sna-

žíme spolupracovať pri príručke pre prvovýrobcov na spracovanie jednotlivých komodít priamo na farme. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka nám prisľúbilo, že bude schválená a budú sa podľa nej riadiť ako farmári, tak i kontrolné orgány. Ale čo s tým, keď vždy po voľbách začíname ako keby odznovu?

Zoberme si ako príklad predaj cigariet. Môžu sa predávať za podmienok, že je na nich napísané „fajčenie spôsobuje rakovinu“, „fajčenie škodí vám a všetkým okolo vás“, „fajčenie urýchljuje smrť“ a pod. Chcem, aby sa potraviny priamo od farmára, vyrobené za určitých dohodnutých podmienok priamo na farme mohli predávať s označením „predaj z dvora“. Toto označenie nám hovorí, že sa jedná o výrobok lokálneho prvovýrobcu, ktorý ho vyrobil podľa najlepšieho svedomia a je si vedomý, že je ako občiansko-právne, tak i trestnoprávne zodpovedný za jeho kvalitu.

PRAVIDLÁ

Je čas na zmenu legislatívy. Zákony, ktoré zvýhodňujú nájomcov pred vlastními, hobby (myslím tým poľovníkov) pred prácou farmára, či znemožnenie hospo-

dáriť na vlastnej pôde zdedenej po predkoch, ktorí na to, aby si ju mohli kúpiť, boli na robotách až v ďalekej Amerike, sú naozaj zlé.

Potrebujeme zvýšiť osvetu obyvateľstva o výhodách jedenia jedla „z blízka“. Deti v školách, chorí v nemocniciach i klienti v rôznych ústavoch by mali mať možnosť jesť čerstvé potraviny zo Slovenska.

Vítame uznesenie vlády č. 168 zo 4. 5. 2016, v ktorom:

☐ schvaľuje zásady pre zvýšenie bezpečnosti a kvality nakupovaných surovín pre hromadné stravovanie;

☐ konštatuje, že cestou ku kvalitnému hromadnému stravovaniu je kontrolovaná kvalita vstupných surovín, zachovanie výroby jedál a nápojov z čerstvých surovín, používanie potravinových komodít najvyššej kvality s vysledovateľnosťou pôvodu, pričom je potrebné podporiť

spotrebu slovenských poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov prostredníctvom štátnych a verejných inštitúcií formou ich prioritného nákupu pre zabezpečenie stravovania;

☐ ukladá ministerkám pôdohospodárstva a spravodlivosti a ministrom zdravotníctva, vnútra a obrany prijať kroky v rámci nimi riadených rezortov, aby

inštitúcie podliehajúce ich riadeniu aplikovali kritériá kvality surovín pri obstarávaní surovín a potravín v rámci svojho stravovania;

☐ odporúča predsedom samosprávnych krajov a predstaviteľom územných samosprávnych jednotiek aplikovať kritériá kvality surovín pri obstarávaní surovín a potravín pre potreby hromadného stravovania v rámci nimi zriadených organizácií.

Veľmi by nám pomohlo aj zjednodušenie legislatívy, pričom kontrolné orgány by mali byť partnermi pre farmárov, tak ako je to bežné v okolitých krajinách, kde najskôr farmára upozornia, dohodnú sa na termíne pre nápravu a až potom nasleduje represívne opatrenie, t.j. prípadná pokuta.

Máme tu Medzinárodný rok trvalo udržateľného cestovného ruchu pre ekonomický, sociálny a environmentálny rozvoj (vyhlásené OSN-FAO), s ktorým jedlo ako najspotrebnejší tovar veľmi úzko súvisí, tak urobme všetci všetko pre to, aby sme aj v tomto smere posunuli slovenský vidiek k väčšej životaschopnosti.

Zuzana Homolová,
predsedníčka
EKOTRENDU SLOVAKIA

Ekologickým zemědělstvím k opravdu udržitelné místní i globální bezpečnosti potravin

V úvodu přednášky byl nastíněn její obsah včetně hlavních témat, kterými jsou: Vývoj ekologického zemědělství (Organic 1.0, Organic 2.0, Organic 3.0). Koncept Organic 3.0 * Inovace v ekologickém zemědělství * Sociální inovace * Ekonomické inovace * Technické a technologické inovace * Shrnutí a závěry *

Popis vývoje ekologického zemědělství lze rozdělit do tří fází:

1.0 Svět ekologických průkopníků

2.0 Dnes dobře definovaný, akceptovaný a legislativně podložený ekologický sektor s nákupy spotřebitelů za 65 miliard dolarů

3.0 Koncept ekologického zemědělství pro budoucnost

První fáze vývoje ekologického zemědělství, označovaná jako **Organic 1.0** započala ve 20. letech 20. století, tedy téměř před sto lety. V tomto období osobnosti jako **Rudolf Steiner** a **Hans Müller** definovali filozofii a praktické základy ekologického zemědělství.

Období označované jako **Organic 2.0**, jež lze datovat od 80. let 20. století do současnosti je možné popsat jako zavedení ekologických standardů, norem a legislativy. V tomto období rovněž došlo k vytvoření funkcí a životaschopných dodavatelských řetězců a trhů s bio produkty, přičemž zapojení se států a vlád přispívá k ochraně těchto trhů. Ekologické zemědělství má v současnosti 1% podíl na světovém trhu (v Evropě je tento podíl vyšší), přičemž spotřebitelé celosvětově každoročně nakoupí bioprodukty za 55 miliard EUR, 70 milionů ha půdy je obhospodařováno v režimu ekologického zemědělství a na této výměře hospodáří celkem dva miliony pěstitelů (producentů). Ekologické zemědělství lze na základě výše uvedených údajů považovat za dobře zavedený, nicméně minoritní, segment zemědělství.

Koncept Organic 3.0 by pak měl přispět k tomu, že ekologické zemědělství se v budoucnu stane jedním z hlavních zemědělských směrů, tedy mainstreamem. Pokud se chce ekologické zemědělství stát součástí hlavního proudu, **musí se zvýšit jeho podíl na trhu (podíl na trhu by měl být vyšší než 10 %)**. Nástroji k dosažení tohoto cíle jsou mimo jiné zvyšování transparentnosti odvětví, dodržování správně nastavené zemědělské praxe a neustálé sociální i materiální inovace. Jedním z problémů ekologického zemědělství je to, že poptávka po bioproduktech nyní roste rychleji než výměra ekologicky obhospodařovaných ploch. Poptávka od roku 2005 stoupla o 150 %, zatímco výměra ploch pouze o 30–35 %. Stagnace nárůstu ekologických ploch je zvláště zřetelná v případech Švýcarska i Rakouska.

Pokud jde o výzvy v rámci konceptu **Organic 3.0**, pak nejvýznamnější jsou:

- nízký nárůst počtu ekofarem a ekologicky obhospodařovaných zemědělských půd;

FiBL – Výzkumný ústav ekologického zemědělství se sídlem ve Švýcarsku

Tento první vědecký výzkumný ústav ekologického zemědělství byl založen na biofarmě v roce 1973. Nyní má ve Švýcarsku 160 zaměstnanců a desítky dalších pak v jiných zemích (30 v Německu, 20 v Rakousku, 60–80 studentů). V současné době běží přes 300 projektů ve Švýcarsku a v rozvojových zemích. V Německu a v Rakousku momentálně funguje dalších 50 projektů. Rozpočet ústavu činí 23 milionů EUR ve Švýcarsku, 3 miliony EUR v Německu a 1,5 milionu EUR v Rakousku.

V ý z k u m n ý ústav je podporován také částečně ze strany státu, což napomáhá stabilizaci.

Beate Huber

- propast mezi deklarovanými zásadami, standardy, tvrzeními a skutečným stavem (včetně velkého prostoru pro inovace);
- přes velký potenciál pouze malý skutečný příspěvek nejen k podpoře udržitelnosti, ale i k řešení globálních výzev;
- pouze okrajová zemědělská alternativa, nikoliv mainstream;
- rizikovitost sektoru z pohledu možných podvodů v rámci potravinových řetězců a trhu s bio produkty, viz značné množství podvodů na Ukrajině a v Moldavsku v poslední době;
- sektor má tendenci být obrácen do sebe a soustředit se na interní problémy, nedostatečná spolupráce s jinými podobně smýšlejícími hnutími.

Cíle konceptu Organic 3.0 jsou následující:

- zařazení ekologického zemědělství mezi hlavní zemědělské směry;
- zdůrazňování významu a podpora nových inovací v ekologickém zemědělství (sociálních, ekologických a technologických);
- podpora nejlepší udržitelné praxe v ekologickém zemědělství;
- zlepšení transparentnosti a zvýšení důvěry spotřebitelů v ekologické zemědělství;

- lepší spolupráce s ostatními sociálními a udržitelnými hnutími, jakými jsou např. agroekologie či fair-trade.

Již dlouhou dobu se vedou diskuze, zda je ekologické zemědělství ekonomicky životaschopné v dlouhodobém časovém horizontu. Výsledky naprosté většiny studií založených na meta-analýzách ukazují, že plodinné výnosy jsou v ekologickém zemědělství ve srovnání s konvenčním zemědělstvím nižší, a to v průměru o 10–15 %. Výsledek studie uskutečněné v Indii v tomto roce ukázal, že výnos bavlny pěstované v ekologickém režimu je nižší než u bavlny pěstované v konvenčním zemědělství, nicméně tento výnos byl ve srovnání s konvenčním hospodařením méně závislý na počasí. V obou systémech bylo dosaženo stejné hrubé marže, což díky levnějším používaným vstupům znamenalo nižší výrobní náklady u ekologické varianty. Ekologická varianta byla kapitálově méně náročná, a tím představovala i nižší finanční riziko.

I když právě výnos plodin přináší okamžitý finanční výnos, při porovnávání ekologického a konvenčního zemědělství by se měly brát v úvahu rovněž ekosystémové služby.

Výnos je ovlivňován celou řadou faktorů, jakými jsou přirozená úrodnost půdy (relief, klima, živé organismy) a okamžité přírodní vlivy (počasí, kvalita ovzduší, škůdci, patogeny). Důležitá jsou rovněž použitá antropogenní opatření. Konvenční zemědělství preferuje krátkodobá antropogenní opatření (používání syntetických hnojiv a prostředků na ochranu rostlin, méně šetrné zpracování půdy), zatímco ekologické zemědělství klade důraz na opatření dlouhodobá (střídání plodin, přírodní prostředky na ochranu rostlin, organická hnojiva, zelené hnojení). V případě konvenčního zemědělství v krátkodobém časovém horizontu dojde ke zvýšení výnosů na úkor půdní úrodnosti, přičemž z dlouhodobého hlediska je úrodnost půdy základem pro dosažení vyšších výnosů. Jednou ze zásad ekologického zemědělství by mělo být, že nelze akceptovat kompromisy, pokud jde o úrodnost půdy a ekosystémové služby.

V zemědělství existuje řada metod a způsobů, které lze nazývat trvale udržitelná praxe.

Mezi příklady nejlepších zemědělských praxí jsou řazeny následující postupy:

- zlepšené technologie, jako bezorebné obdělávání půdy nebo používání GMO plodin;
- integrovaná produkce (IP, IPM);
- zemědělství s omezením vstupů (LIA = Low Input Agriculture) a přesné zemědělství;
- udržitelné zemědělství s omezením vnějších vstupů (LEISA = Low External Input Sustainable Agriculture);
- ekologické zemědělství;
- ekologické zemědělství s omezenou orbou;
- ekologické (následné) agrolesnictví.

Ekologické zemědělství je z uvedených příkladů nejkomplexnější, pokud jde o používaná opatření a tím i nejvíce přispívá k zachování udržitelnosti systému.

Ve světě dnes existuje řada standardů a označení, které odkazují právě na udržitelnost. Mezi těmito standardy a označeními panuje do značné míry konkurence a je poměrně složité se mezi nimi orientovat, například v případě značení potravin. Pouze málo těchto standardů ovšem udržitelnost řeší komplexně a na základě holistického přístupu. V případě označení bio potravin je odkaz na udržitelnost plně odůvodněný.

IFOAM prostřednictvím sítě SOAAN (Sustainable Organic Agriculture Action Network) vytvořil nástroj pro monitoring a hodnocení ekologických farem a podniků z pohledu udržitelnosti. Tento systém se nazývá SMART a hodnocení provádí na základě 19 parametrů, sdružených do čtyř skupin. Výstupem je graf, který identifikuje silné stránky a slabiny konkrétního podniku ve vztahu k udržitelnosti.

Inovace v EZ

Jsou nezbytným předpokladem jeho dalšího rozvoje. Inovace lze rozdělit na sociální, ekologické a technické, resp. technologické. Odhaduje se, že 1,8 milionu ekologických zemědělců potřebuje tyto inovace.

Mezi **sociální inovace** se řadí komunitně podporované zemědělství (CSA), městské a příměstské zemědělství, bedýnkový prodej bioproduktů či internetové obchody s bio potravinami. U řady uvedených případů společnosti v rámci sociálních inovací přímo podporuje zemědělství, a to včetně sdílení odpovědnosti a možných ekonomických rizik. Koncept městského a příměstského zemědělství se stává aktuálním zejména v jižních rozvojových zemích, kde se populace v současnosti přesunuje z venkova do velkých měst. Je velmi důležité, aby věda a výzkum nebyly odtrženy od praxe a inovace byly vyvíjeny ve spolupráci se zemědělci, kteří je budou využívat.

Příkladem dobře fungující sociální inovace je sdílené využívání tradičních znalostí farmářů a veterinářů ve Švýcarsku prostřednictvím internetu. Na základě více než 300 rozhovorů se zemědělci a veterináři vznikl seznam více než 1 025 domácích a farmářských receptů z více jak 100 druhů rostlin, který je od roku 2015 farmářům k dispozici na internetu. Příkladem z tohoto seznamu je odkaz na **bioaktivní druhy píce (víčenec ligrus, čekanka obecná), které účinně tlumí výskyt gastrointestinálních hlístic u přežvýkavců**, čímž přispívají ke snížení spotřeby antibiotik.

Účinně fungující technické inovace mohou být jednoduché. Příkladem je projekt na zlepšení využitelnosti fosforu v Indii. Fosfor je obecně limitující živinou, přičemž toto téma je zvláště aktuální v ekologickém zemědělství, kde nelze používat rychle využitelné zdroje fosforu, ale jen přírodní zdroje s pomalu se uvolňujícím a hůře využitelným fosforem. Řešením je **okyselení kompostu a následné zlepšení využitelnosti fosforu**

rostlinami. Tato inovace vznikla za spoluúčasti farmářů pro farmáře. V pokusech u 51 farmářů došlo díky této inovaci ke zvýšení výnosu o 10 až 100 %.

Příkladem ekologické nebo technologické inovace je získávání nových rostlinných extraktů, které fungují jako biofungicidy (Larxene®). FiBL prozkoumal více než 2 000 druhů rostlin s tím, že **u pěti z nich byly identifikovány fungicidní účinky**. Vzhledem k tomu, že houbové choroby jsou v ekologickém zemědělství velkou hrozbou, je tento druh inovace velmi důležitý, a to i z pohledu možného snižování dávek mědi, používané proti houbovým chorobám.

Další prezentovanou inovací bylo **tlumení výskytu choroby kakaových bobů *Moniliophthora perniciosa*** prostřednictvím pěstování této plodiny ve smíšené kultuře s dalšími druhy především ovocných stromů.

Inovaci používanou ve Švýcarsku a Ghaně je **využití kompostu z domovního odpadu** k produkci larev mouchy druhu *Hermetia illucens*, přičemž tyto larvy následně slouží jako surovina pro výrobu proteinového krmiva, používaného ke krmení ryb. Mezi technické inovace patří vývoj mechanizace určené pro využití v ekologickém zemědělství.

K technologickým inovacím lze zařadit koncept **inteligentního, přesného zemědělství, kdy jsou pozemky rozděleny do pásů a dílů podle vrstevnic**. V tomto případě technologie přispívá ke zvýšení biodiverzity na obhospodařovaných pozemcích.

V současném zemědělství lze sledovat prudký rozvoj inovací a technologií, mezi které patří:

- robotizace a automatizace v rostlinné a živočišné výrobě;
- zpracování a uchovávání velkých objemů dat, např. prostřednictvím cloudových úložišť;
- nové technologie šlechtění na molekulární úrovni;
- nové genomické metody selekce;
- použití nanotechnologií v procesu balení atd.

Řada nových technologií se z pohledu ekologického zemědělství jeví velmi slibně, nicméně všechny technické či technologické inovace je třeba posoudit případ od případu, zda vyhovují vysokým standardům ekologického zemědělství.

Hlavním problémem v oblasti inovací je **nedostatečné financování výzkumu v oblasti ekologického zemědělství**. Podpora projektů cíleně zaměřených na ekologické zemědělství představuje méně než 1 % z podpor na zemědělský výzkum.

Velmi důležité je udržení integrity ekologického zemědělství, přičemž nedílnou součás-

Hlídní stavu porostů drony – z výstavy Naše pole v Nabochanech

tí tohoto procesu je zvyšování jeho důvěryhodnosti prostřednictvím nových nástrojů v oblasti kontroly a certifikace. Jednou z takových metod v oblasti analýz je tzv. fingerprinting, kdy jsou produkty značeny stabilními izotopy, což u nich umožňuje identifikovat místo původu (produkce). Dalším způsobem jsou inovace v oblasti kontroly ekologického zemědělství. Jednou z inovací v této oblasti je ověřování údajů uváděných zemědělci prostřednictvím používání satelitního snímkování a pořizování leteckých multispektrálních a hyper-spektrálních fotografií nebo UAV pomocí helikoptér či bezpilotních dronů, kdy není nutná osobní přítomnost inspektora. Podle literatury (Evropská kosmická agentura (ESA) a Pierre Ott, Ecocert) lze na takto získaných snímcích rozlišit ekologicky a konvenčně obhospodařované plochy s jistotou pohybující se mezi 80 a 100 %.

Pokud jde o koncept Organic 3.0 jako takový, jeho cílem je:

- modernizace ekologického zemědělství;
- podpora inovací a vývoje;
- pokrytí všech aspektů udržitelnosti a správné faremní praxe;
- vývoj nových idejí a standardů v oblasti zajištění kvality, kontroly a certifikace;
- zvyšování důvěry spotřebitelů.

JIHMORAVSKÝ KRAJ

SONNENTOR

Kompletní sortiment nabídky firmy SONNENTOR – 750 druhů výrobků – bylinných čajů a dalších produktů. Odborné poradenství, kompletní dárkových balíčků. Otvírací doba: PO-ST: 9-13, 13.30-18.30 h. ČT-PÁ: 9.00-18.30 h, so 9-13 h. DŮM U MODRÉ HVĚZDY, ŠILINGROVO N. 7, BRNO

GRANO

Biopotraviny, byliny, čaje, bezlepková dieta, racionální výživa... ZBOŘOVSKÁ 5, BOSKOVICE

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ

Zdravá výživa

Biopotraviny, byliny, čaje, bezlepková dieta, racionální výživa, pí-produkty, knihy a přírodní kosmetika, tel.: 602 759 838. ŽIŽKOVO NÁM. 2, BRUNTÁL

ZDRAVÉ POTRAVINY

Biopotraviny, byliny, čaje, bezlepková dieta, racionální výživa. Tel.: 602 827 250, www.zdravepotravyostrava.cz NA HRADBÁCH 15, OSTRAVA

OLMOUCKÝ KRAJ

PÍ-CENTRUM Olomouc

Pí voda, biopotraviny, přírodní kosmetika, zdravá výživa, tel.: 585 234 657. PAVELČÁKOVA 21, OLMOUC

ZLÍNSKÝ KRAJ

KRAJINKA

Makrobiotický, vegetariánský a bezlepkový sortiment, biopotraviny, prodej a distribuce Pí-vody, biokosmetika, ekologická drogerie, gemoterapie. PŘEDNÁŠKY, OCHUTNÁVKY a PORADENSTVÍ. Tel.: 773 544 462, Fax: tel.: 608 044 462, www.krajinka.cz SLOUPSKÉHO (MINAS) 1197, UH. HRADIŠTĚ

BIOMARKET

U zeleného stromu naleznete biopotraviny, celozrnné a kváskové čerstvé pečivo, racio, dia a bezlepkové produkty, čaje, přír. cert. kosmetika, ekodrogerie, Fair Trade, bylinné produkty aromaterapie. Tel.: 577 211 256, kl. 167, www.zdravizprrody.cz NÁM. TGM 6, OD PRIOR, ZLÍN

JIHOČESKÝ KRAJ

SLUNEČNICE

Prodejna zdravých potravin, biopotravin, bioovoce a zeleniny, biovína, máme čerstvé biopečivo, čerstvé šťávy, žitný kváskový chléb, dia a bezlepková dieta, gemoterapie, včelí produkty, přírodní kosmetika, ekol. prostředky, literatura ad., www.sluncecnice-cb.cz, tel.: 603 266 753, 387 315 856. CHELČICKÉHO 21, ČESKÉ BUDĚJOVICE

KRAJ VYSOČINA

Dvorský statek Olešena

PROJEKTE ZE DVORA: kozí biomléko a bioprodukty z něj (zrající a přírodní sýry, ochucené sýry, žervé, tvaroh, jogurty, jogurtové mléko); zelenina a brambory. Objednejte se na tel.: 775 661 407, kozidvork@seznam.cz, více na www.kozidvork.cz OLEŠENA 10 – U PŘIBYLAVI

HARMONIE NA VYSOČINĚ

Bezlepkové potraviny, čaje, vína, biopotraviny, aromaoleje, vitamínové a minerální doplňky, keramika, žitný kváskový chléb... Tel.: 775 145 813 JANA AUTENGRUBERA 167, PÁCOV

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

BAZALKA

Prodejna biopotravin – zdravé výživy, dietní výrobky, čerstvé pečivo, saláty, tel.: 775 360 721, Rokitsanského 169 BAZALKA biosamoobsluha – bohatá nabídka bioproduktů, čerstvá zelenina, tel.: 739 714 830, Gočárova 516 BAZALKA ve dvorku – alternativní jídelna, tel.: 739 714 831, K. H. Máchy 747, HRADEC KRÁLOVÉ

LIBERECKÝ KRAJ

ÁNANDA veget. restaurace

Jídelna nabízí snídaně, obědy, večeře – pestrý výběr. Prodej zdravé výživy, biopotravin, čajů, českého i orientálního koření, www.anandaline.cz, tel.: 485 103 741. FRÝDLANTSKÁ 210/12, LIBEREC

Zdravě a bio

Zdravá výživa, biopotraviny, bezlepkové potraviny, biokosmetika, ekodrogerie a biobedýnky. Blanka Kadlecová tel.: 608 204 833, e-mail: blankakadlec@seznam.cz PALACKÉHO 180, NOVÝ BOR

PARDUBICKÝ KRAJ

ŠPALDA, restaurace a prodejna

Obědy, večeře, svačiny, celozrnné pečivo, zákusky a dezerty bez cukru, biopotraviny, biokosmetika. Tel.: 463 351 435, www.bio.spalda.cz PALACKÉHO TRÁDA 64, PARDUBICE

ZDRAVÁ VÝŽIVA

Biopotraviny, bezlepková dieta, dia výrobky, vitaminy, čaje, tel.: 465 524 642. BARCALOVA 143, ÚSTÍ N. O.

PLZEŇSKÝ KRAJ

BIO-DIA, ZDRAVÁ VÝŽIVA

Biopotraviny, bezlepková dieta, dia výrobky, vitaminy, čaje... HRAUSKOVA 87, DOMAŽLICE

SLUNEČNICE – OBCHOD, JÍDELNA A RESTAURANT

Příjemný interiér, nekuřácké prostředí, ryby, drůbež, biohovězí maso, ale i vegetariánské, veganské pokrmy, biokáva, biočaje, čerstvé zeleninové a ovocné šťávy. Obchod & fresh bar: po-pá 7.30-22, so 10-22, ne 10-20; zdravá jídelna: po-pá 9-18 a zdravý restaurant: po-so 11-22, ne 11-20 h.

Tel.: 377 236 093, 734 658 205, www.sluncecniceplzen.cz JUNGMANNOVA 4, PLZEŇ

STŘEDOČESKÝ KRAJ A PRAHA

* Hostivický jarmark

Lokální selské produkty a biopotraviny, čerstvé mléko, sýry, pečivo, vejce, maso, zeleninové bedýnky, výrobky pro děti či diety, přír. kosmetika, ekodrogerie a rukodělné výrobky. Tel.: 725 527 875. Otevřeno: Po-Pá 8-18 h., So-12 h. HUSOVO NÁM. 193, HOSTIVICE

Faremní prodejna Mitrovský dvůr.

FOTO – Renata Vaculíková

NOVINKY ZE SVĚTA AROMATERAPIE

Pestrá škála přírodních vůní v podobě esenciálních olejů vyrobených z vonných rostlin, nám dokáže navodit fyzickou i duševní rovnováhu a harmonizovat naše smysly. Už od starověku si lidé na celém světě cenili vůní květů, stromů, pryskyřic a vzácných rostlin s vědomím toho, jaké blahodárné účinky mají na celé tělo i naši duševní rovnováhu. Nabízíme desítky 100% přírodních esenciálních olejů nejvyšší kvality a právě přicházíme na trh s novinkami, které rozšíří jejich řady. Seznamte se s Libavkou, Oreganem a BIO Eukalyptem Radiata.

BIO Eukalypt Radiata

Intenzivní, svěží, ale přitom jemně vonící bioolej, který je známý především pro své antiseptické a imunitu podporující schopnosti. Výborně se hodí při akné a také skvěle poslouží při rýmě a nachlazení, namožených svalech i při chronické únavě. Díky jeho jemnosti jej lze použít v nízkých dávkách již od 9. týdne věku miminka.

Libavka

Olej z libavky je známý tím, že je vhodný při bolestech, revmatických problémech ale třeba i při celulitidě. Tato intenzivní sladce mentolovo-jehličnatá vůně bývá opěvovaná a oblíbená hlavně pro své výrazné antiseptické a analgetické, protizánětlivé a prohrívající účinky.

ÚSTECKÝ KRAJ

HERBA

Bylinné směsi dle receptu, zásilková služba, biopotraviny, bezlepková dieta, bylinná kosmetika. Zajišťujeme analýzu stopových prvků z vlasů, poradna pro výživu a suplementaci. Tel.: 728 353 067, herba.grohova@tiscali.cz ČESKÉ ARMÁDY 11/2156, LITOMĚŘICE

SLOVENSKO

Bioobchod Malý princ

Prodej biopotravin a kontaktní místo pro odběr Bio a literatury z Česka, tel.: 00421-326400400, medal@bio-obchod.sk, www.bio-obchod.sk, MIEROVÉ NÁMESTIE 29, 911 01 TRENČÍN ***

Na této stránce zveřejníme řádkovou propagaci prodejny při odběru dvou předplatných Bio (400 Kč/rok). Čtenářů máme 1 300.

SOUKROMÁ inzerce

SUŠÁRNA OVOCE V RÁJI dodává šetrně usušené ovoce www.susarnaovocevrati.cz Nejsou přidávány žádné další látky. Tel: 607 887 438. Všeň-Mokř 25, 51101 Turnov

REDAKCE:

Jungmannova 1403
Hradec Králové
tel.: 608 476 828
vhpress1@seznam.cz
bio.noviny@tiscali.cz

Toto číslo vyšlo elektronicky
6. února 2017, ročník 21, č. 2
ISSN 2533-6673

BIO bylo mezi lety 1997–2016
registrováno: MK ČR E 11409

Redakce

PhDr. M. Vohralíková, šéfredaktorka
Mgr. Kateřina Čapounová
Mgr. Sylva Horáková

Redakční rada:

Ing. Jiří Urban, Ing. Petr Dostálek,
Ing. Radomil Hradil

Jazyková úprava:
redakce

Autorský kolektiv: Walt. Gregorová,
Ing. Petr Dostálek, Ing. Jan Papáček
a další.

Rozšiřováno prostřednictvím před-
platného, zasíláno elektronicky.

Neoznačené snímky jsou majetkem
redakce.

Distribuce na Slovensku

Mediaprint-Kapa Pressegrosso, a. s.,
Stará Vajnorská 9, P. O. BOX 183,
830 00 BRATISLAVA. Infolinka: 0800
188 826. E-mail: info@ipredplatne.sk,
objednavky@ipredplatne.sk;
www.ipredplatne.sk

Sazba a DTP: vh press Hradec Králové
INZERCE

Inzerát řádkový soukromý (180 úho-
zů) za 100 Kč, firemní 300 Kč, text
pošlete v dopisu, SMS, e-mailem, viz
výše. Platba na účet
2319256023/0800.

Plošná firemní inzertce od 20 Kč za
cm², podle rozsahu a počtu
opakování.

www.bio-mesicnik.cz

Měsíčník BIO je mediálním
partnerem pro:

**PRO-BIO, Svaz ekologických
zemědělců, z. s.**

Nemocniční 53
787 01 Šumperk
tel.: 583 216 609
pro-bio@pro-bio.cz
www.pro-bio.cz

PROBIO, obch. spol., s.r.o.,
Lipová 40
Staré Město pod Sněžníkem
583 301 951, f: 583 301 960
www.probio.cz

MEDICIA PUBLISHING

PRO STÁLE AKTIVNÍ ŽENY

Ovládněte své hormony jídlem
Fit po padesátce. Klimakterium v pohodě
Brožovaná, 20 str. 196 Kč 440

Jen za +/- 100 kalorií
Brož 64 stran, 159 Kč 441

DOMÁCÍ PEČENÍ

Kváskový chleba
Stran 120, brož., cena 199 Kč 436

Stručná celozrnná kuchařka Bio
Stran 70, brož., cena 109 Kč 439

RETRO kuchařka – Domácí recepty

Str. 146, brož., cena 129 Kč 432

Automatická domácí pekárna
Stran 120, cena 199 Kč 423

RACIONÁLNÍ RECEPTY

Špalda a ječmen
Stran 116, brož., cena 159 Kč 420

Oves a žito
Brož., str. 80, cena 75 Kč 418

O. Dufek: Zeleninové saláty
Stran 96, brož., cena 129 Kč 422

Vegetarián labužník
Brož. stran 64, cena 79 Kč 434

Jarní a zimní zeleninové menu
Stran 148, brož., cena 149 Kč 438

Kukuřice – rýže – jáhly – pohanka
Stran 72, brož., cena 89 Kč 411

Luštěniny + hrášek a fazolky
Stran 84, brož., cena 96 Kč 421

TOFU – zdravě bez cholesterolu
Brož., 80 stran, cena 109 Kč 415

Nudle, špagety a spol.
Brož., 98 str., cena 89 Kč 416

Tvaroh a čerstvé sýry...
Brož., 132 str., cena 129 Kč 417

České ovoce v kuchyni
Brož., str. 64, cena 49 Kč 419

AMARANTH
Stran 64, brož., cena 89 Kč 401

RECEPTY PRO DĚTI a JEJICH MAMINKY

VAŘÍME DĚTEM chutně a zdravě
Stran 338, vázaná, cena 352 Kč 412

EKOTREND SLOVAKIA

- Svaz ekol. poľno-
hospodárstva
Michala Hlaváčka 21,
054 01 Levoča
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
++421 905 580 141, 534 511 862

www.ecotrend.sk

Polévky a kašičky pro nejmenší
Str. 100, brož., cena 199 Kč 413

Nastávající a kojící maminky si vaří
chutně a zdravě
Stran 112, brož., cena 229 Kč 426

DIETY A RADY LÉKAŘE

Atopický ekzém – alergie – astma
Str. 172, brož., cena 211 Kč 429

Osteoporóza. Dieta při odvápnění kostí
128 stran, brož., cena 59 Kč 604

Choroby ledvin a močových cest - dieta
176 stran, brož., cena 189 Kč 605

Nemoci žlučníku a žl. cest
128 stran, brož., cena 189 Kč 608

Choroby jater. Dieta a rady lékaře
128 stran, brož., cena 179 Kč 609

Zácpa. Dieta a rady lékaře
88 stran, brož., cena 99 Kč 611

P. Frič, O. Mengerová: CELIAKIE,
Brož., stran 188, cena 239 Kč 610

Dr. Stanwayová: Léčebná výživa
při běžných onemocněních
96 stran, A4, brož., cena 150 Kč 601

Dr. McKenna: Alternativy k antibiotikům
Brož., 176 stran, cena 110 Kč 602

Nemoci slinivky břišní. Dieta a rady
128 stran, brož., cena 189 Kč 607

MUDr. D. Bartásková, O. Mengerová
CUKROVKA, Dieta a rady lékaře
180 stran, brož., cena 239 Kč 612

**STRAVOVÁNÍ PODLE KREVŇÍCH
SKUPIN**

Pavla Momčilová, Olga Mengerová
Česká kuchyně pro Váš krevní typ:
skupina 0, 88 stran za 129 Kč 402

skupina A, 144 stran za 159 Kč 403

skupina B a AB, 144 stran za 159 Kč 404

Bio – archiv čísel dle ročníků 2004–2016

Cena 150 Kč 104

**Petr Dostálek a kol.: Pěstujeme
vlastní semínka**

Uchování bohatství a rozmanitosti
užitkových rostlin, ekologické pěst-
ování.
Brožovaná, 132 stran, barevná.
Cena 145 Kč 247

Taťána Lankašová: DIETA PRO
MLSOUNY aneb Inspirace pro
bezradné diabetiky a zoufalé
boubelky
Pevná vazba, stran 132, cena 190 Kč
Obj. symbol 105

PRO-BIO Svaz z. z.

VÝSEVNÍ DNY 2017
M. K. Thun a Ch. Schmidt Růdťová
Cena: 67 Kč 230
(s poštovným 92 Kč)

METODIKA PRO PRAXI

– CENA 50 Kč

Biobrambory. Jak ekologicky vypěstovat
kvalitní brambory 232

Faremní zpracování mléka
v ekologickém zemědělství 233

Porážka a zpracování masa
v ekologickém zemědělství 234

BIOINSTITUT OLOMOUC

BULLETINY – CENA 30 Kč

Ekologické ovocnářství na
vyšších kmenných tvarech 210

Údržba nízkokmenného
ovocného sadu 211

Ochrana peckovin 212

Ochrana jádrovin
v ekol. zemědělství 213

Základy půdní úrodnosti 215

METODIKA PRO PRAXI – CENA 50 Kč

Ochrana révy vinné v ekologickém
vinohradnictví 236

Biobrambory. Jak ekologicky vypěstovat
kvalitní brambory 232

Faremní zpracování mléka
v ekologickém zemědělství 233

Porážka a zpracování masa
v ekologickém zemědělství 234

Pěstování léčivých a koření-
nových rostlin v EZ (dotisk)
Cena 65 Kč 235

**AGROEKOLOGIE – východiska pro
trvale udrž. hospodaření (2010)**

Bořivoj Šarapatka a kolektiv
Počet stran 440, cena: 173 Kč 207

Jak objednat tituly?

Publikace, které jste si z nabídky
knih vybrali, objednejte e-mailem
nebo prostřednictvím webu
www.bio-mesicnik.cz, Bio knihovna,
nebo v dopisu na adresu: PhDr. M.
Vohralíková, Jungmannova 1403,
500 02 Hradec Králové 2. K ceně
knih připočteme odpovídající poš-
tovné dle váhy. Pošleme publikace se
složenkou na účet nebo fakturou.
Soukromý inzerát – jen za 100 Kč za
180 úhozů – objednejte obdobně
jako knihy, text pošlete na jeden z
uvedených kontaktů (na této straně
vlevo).

PŘEDPLATNÉ BIO 2017 – elektronicky 200 Kč/ rok

Zaplatit můžete na účet: 231 925 6023 / 0800.

Stálí předplatitelé uvedou svůj variabilní symbol (číslo z pošt. štítku vpravo nahoře).
Noví předplatitelé, kontaktujte prosím redakci (vhpress1@seznam.cz).

Jméno a příjmení, adresa

e-mail pro zasílání

Nový bezlepkový
projekt

- První český výrobce biopotravin
- Vlastní bezlepkový mlýn, balírna a sklady
- Více než 400 položek bez lepku v kvalitě BIO
- Testováno v moderní laboratoři
- Bezpečnost, transparentnost a dohledatelnost
- Vynikající chuť bez přidanych umělých látek

PRO-BIO, obchodní společnost s r.o.
Lipová 40, 788 32 Staré Město pod Sněžníkem, ČR
T: +420 583 301 952, E: probio@probio.cz
www.facebook.com/probio.eu, www.probio.eu

Z historie československého a českého zemědělství

Příspěvek o výstavě v Národním zemědělském muzeu k období kolektivizace zemědělství nás přivedl i k jiným odkazům na historii zemědělství v našich krajích, k pozemkovým reformám v ČSR a k restitučním.

VINÍCI BEZ VINY, ZLOČINY BEZ TRESTU

EXPOZICE ROZKULAČENO! v Národním zemědělském muzeu DO BŘEZNA 2017!

Kdo tvořil v minulém století selský stav a jak jeho příslušníci ovlivňovali chod společnosti? Jak jejich postavení změnily obě světové války a proč se v 50. letech stali právě sedláci a kněží třídními nepřáteli a adepty likvidace? Proč v boji proti nim nastolila komunistická garnitura ty nejnásilnější prostředky, jako konfiskace majetku, vyhnanství, vykonstruované soudní procesy a popravy?

Na všechny tyto otázky odpovídá mimořádná expozice s názvem „Rozkulačeno“, kterou připravily Ústav pro studium totalitních režimů a Národní zemědělské muzeum v Praze. Expozice, která vůbec poprvé od listopadu 1989 popisuje dramatický úděl sedláků za nacismu a komunismu, se těší mimořádnému zájmu veřejnosti – proto bude v budově Národního zemědělského muzea v Praze prodloužena až do března příštího roku.

Česká společnost je dlouhodobě nemocná dějinami a autorům výstavy Rozkulačeno! se jeden z aspektů této nemoci podařilo velmi názorně zobrazit. V interaktivní a působivé expozici se povedlo ukázat velmi podstatné, leč donedávna málo reflektované „zlomy“ naší doby: nedávnou minulost kontra přítomnost, naši nechuť přijmout zodpovědnost za spáchané křivdy, tendenci relativizovat a marginalizovat určité tragické události, neschopnost vyrovnat se s vlastní minulostí. Rozkulačeno! ve své podstatě pojednává o vině, trestu, nepotrestaných zločinech a pravdě, tyto leitmotivy se vinou jako červená nit celou expozicí a nastolují v jejím závěru palčivé otázky: proč jsme se více než čtvrtstoletí tvářili, že se nic nestalo? Kam sahá společenská odpovědnost? Měly snad být staré hříchy a křivdy beztrestně zapomenuty?

Slovo „sedlák“ zaznamenalo v minulém století řadu proměn. Od označení člověka, úspěšně hospodařícího na své půdě, respektovaného a těšícího se všeobecnému uznání, až po hanlivé označení společensky nežádoucí osoby, vykořisťovatele, zloděje, kriminálního...

Základním znakem selství byl vztah k půdě a sedlák byl svobodný člověk, který žil v souladu s přírodou, krajinou, lidmi kolem. Postavení sedláků ale výrazně změnily obě světové války, především pak ta druhá; největší rány se však této sociální vrstvě dostalo krátce po válce – v 50. letech. Výstava zachycuje existenci selské

Změny v podobě krajiny můžeme porovnat na <http://kontaminace.cenia.cz/>, kde je umístěna letecká mapa republiky z roku 1954 (snímek dole) a 2008 a vyhledat též kontaminovaná místa. Nahoře snímek z roku 2015.

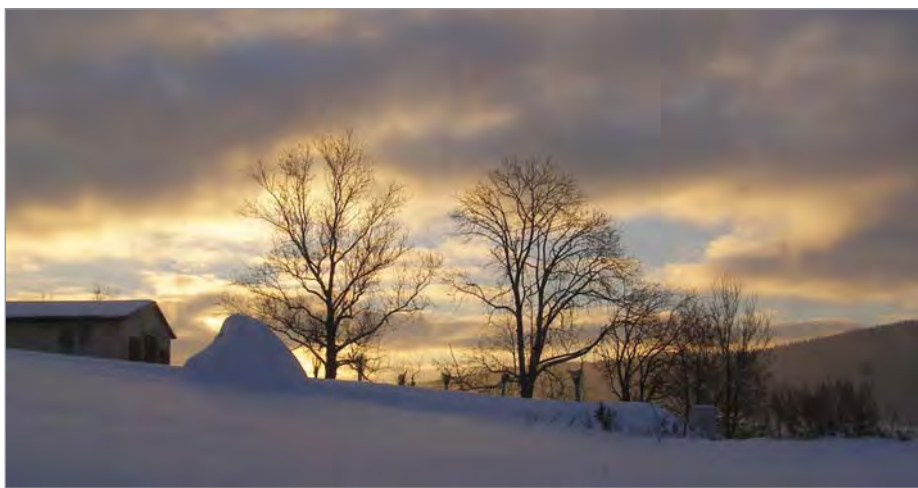
ho stavu od jeho vzniku přes jeho rozvoj v první republice, ale soustředí se zejména na období druhé světové války a nastupujícího komunismu. Právě tam totiž nastal podle jednoho z autorů výstavy, historik Jaroslava Rokoského, jeden z nejzásadnějších zlomů: zatímco nacisté se z vyspělého zemědělství snažili vytěžit co nejvíce pro své válečné cíle, komunisté sedláky přímo likvidovali jako nepohodl-

nou sociální skupinu. V lepším případě formou ožebračení, vyhnání, věznění či mučení; v případě jedinců, kteří se nechtěli nechat zlomit (a vstoupit do zemědělského družstva – pozn. red.), pak vykonstruovanými soudními procesy a popravami.

Léta padesátá si vyžádala řadu lidských obětí, o to více se pak mocenská garnitura snažila jejich následky zlehčovat a zamlžovat. To se bohužel nezměnilo ani po roce 1989. Společnost k tragédiím selských rodin zůstala překvapivě netečná, jakoby stovky popravených, vyhnaných a uvězněných neexistovaly.

Kde hledat příčinu tohoto zvláštního jevu vysvětluje generální ředitel Národního zemědělského muzea **Milan Jan Půček**: „Na konci 40. a na počátku 50. let řada lidí prožívala radost z toho, že přežili válku, a vůbec si neuvědomovala, kam nastolený politický kurs směřuje a kam může dospět. UVědomovala si to jen relativně malá skupina lidí, která žila hlavně na venkově, a komunisté proti ní ihned velmi tvrdě zasáhli. Navíc to bylo ideologicky prezentováno jako pozitivní věc, jako odstranění těžké práce v zemědělství, rozorávání mezí, zvyšování výnosů... Běžní lidé mimo venkov neměli o tom, co se ve skutečnosti děje, žádné nebo velmi minimální informace. Jedna skupina tedy byla postižena extrémně a do několika generací, druhá, většinová, nebyla postižena vůbec a má tendenci celé toto období zlehčovat. Nebo chtěla úmyslně zapomenout.“

Výstava Rozkulačeno! pracuje s bohatým fondem – vedle vystavených předmětů, textů a fotografií návštěvník zhlédne i ukázky z dobových nahrávek a filmů, které uvedené problematice dodávají plasti-

nost. Výstava seznamuje i s málo známými dokumenty z fondů ÚSTR, lze si poslechnout i unikátní nahrávku procesu se sedlákem Josefem Pažoutem, obviněným v padesátých letech z pobuřování a neplnění dodávkové povinnosti.

Současně s výstavou bude pokračovat také doprovodný program pro školy s názvem „Den, kdy se mlčelo“, připravený ve spolupráci se sdružením Post Bellum. Série workshopů pomáhá školním dětem a studentům pochopit problematiku a souvislosti násilné kolektivizace. Ta totiž zcela změnila charakter života na našem venkově. Tento násilný proces na dlouhou dobu pohřbil soukromé vlastnictví půdy, zásadně narušil mezilidské vztahy, zapudil uvědomování si závislosti člověka na přírodě a negativně

zasáhl do tváře krajiny. Selský stav navzdory tomu nevymřel. O vytrvalosti a houževnatosti sedláků svědčí fakt, že je i po několika dekadách útlaku je můžeme na našem venkově stále potkávat. To, co zažili jejich otcové a dědové, by ale měla mít společnost uloženo v paměti jako memento mori.

A že jde o téma stále živé, dokazuje i zájem o výstavu z řad tuzemských i zahraničních návštěvníků Národního zemědělského muzea. Výstava „Rozkulačeno! Půlstoletí perzekuce selského stavu“ proto potrvá v Národním zemědělském muzeu do konce března 2017 a poté se připravuje její putování do regionů.

Jiří Houdek,
Národní zemědělské muzeum

Čím si prošlo zemědělství v mladé Československé republice

PRVNÍ POZEMKOVÁ REFORMA

Po první světové válce patřila třetina veškeré půdy na území nové republiky velkostatkům, které vlastnila především šlechta.

Největšími vlastníky půdy byli Schwarzenbergové s 248 000 hektary a Liechtenštejnové se 173 000 hektary. Celkem šlo o 2000 velkostatkářských rodin. K velkostatkům s výměrou nad 1000 hektarů náleželo 22 % zemědělské půdy a 30,81 % veškeré půdy státu. Její vlastníci představovali jen 0,04% všech majitelů půdy. Maloročníci obhospodařovali pouze 7 % půdy československého státu, ale představovali 68 % všech vlastníků půdy. Kromě požadavků na změny těchto nepoměrů přistoupil i další fakt – poválečný „hlad po půdě“ u obyvatelstva, kdy zejména na venkově sílily požadavky obyvatel na vlastní půdu. Představitelé státu nechtěli rovněž nechat velké množství půdy v rukách šlechty a cizích státních příslušníků.

Pozemková reforma se uskutečnila v letech 1920–1938 a jejím cílem bylo rozdělení velkých soukromých pozemků.

Vymezoval ji rámcový zákon č. 215/1919 Sb. z. a n., o zabránění velkého majetku pozemkového (záborový zákon), ze dne 16. dubna 1919, který stanovil zábor pozemků buď nad 150 ha zemědělské půdy, nebo nad 250 ha celkové půdy. Pro potřeby této reformy byl dne 11. června 1919 založen Státní pozemkový úřad. Dne 30. ledna 1920 došlo k vydání zákona č. 81/1920 Sb. z. a n., kterým se vydávají po rozumu § u 10 zákona ze dne 16. dubna 1919, č. 215 Sb. zák. a nař., ustanovení o přidělu zabrané půdy a upravuje se **právní poměr ku přidělené půdě (zákon přidělový)**, který rozděloval zabraný majetek.

Dne 8. dubna 1920 pak byl vydán zákon č. 329/1920 Sb. z. a n., o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový (zákon náhradový), který určoval velikost náhrady zabrané půdy. Nejintenzivněji reforma probíhala v letech 1923–1926 a do roku 1938 prošlo touto reformou kolem 4 mil. ha půdy.

Podle rozhlasového pořadu
Toulky českou minulostí

SPOLEČENSKÉ STAVY

První byla šlechta, ale neméně vlivné bylo duchovenstvo. Od doby renesanční až po éru barokní nabýval postupně na síle stav třetí – měšťané. Ve století devatenáctém už byl zformován stav čtvrtý – selský lid, a stále hlasitěji začal promlouvat do dějinných událostí stav, jemuž lze říkat stav pátý – dělnictvo ...

Tehdy u nás existovalo asi 10 000 obcí, čítajících méně než 2000 obyvatel. V takové středně velké vesnici bylo v průměru 10 zemědělských výrobních jednotek. ...

Velikosti různé: pozemková držba se pohybovala v rozmezí od jednoho aru do několika desítek hektarů. V matrikách jsem narazil na celoláníky, třičtvrteláníky, pololáníky, čtvrtláníky neboli čtvrtníky. Moji předkové sedláci to dotáhli, bohužel, nanejvýš na toho čtvrtníka. ... Láník hospodařil na jednom lánu. Pokud to byl selský lán (a nikoli královský, kněžský nebo panský), tak mu patřilo 16 hektarů. Za použití základní matematiky se dobereme poznání, že pololáník obdělával 8 hektarů, zatímco čtvrtník měl ty hektary čtyři. V oné středně velké vsi mělo osm až deset sedláků (popřípadě statkářů) usedlost nad 10 hektarů. Deset až dvacet také ještě (či rádo by) sedláků hospodařilo na pěti až deseti hektarech. Ostatní vlastnili pozemky s menší až minimální rozlohou. Také živnostníci často vlastnili nějaký pozemek. ...

Uvádí se, že v Čechách na sklonku 19. století existovalo asi 1000 velkostatků, většinou šlechtických. Obhospodařovaly však celou třetinu vší půdy, čili kolem sedmnácti tisíc čtverečních kilometrů. To máme jednu čtvrtinu až pětinu rozlohy dnešní České republiky. Většinu orné půdy vlastnilo pouhých 46 rodin. Několik set latifundistů vesměs nesídlilo na vesnici, spíše na přilehlých samostatných usedlostech. ...

Na vesnici se rozlišovaly, spíše intuitivně, pojmy **sedlák, statkář, velkostatkář, chalupník nebo domkář, deputátník, nádeník, dvořák**. Dvořák s velkým D se vyskytuje na 4. místě co do četnosti výskytu mezi českými příjmeními. Dvořák (s malým d) mohl být svobodník – svobodný či dokonce velký sedlák, hospodář velké usedlosti, to ale spíše v novější době; dřív to byl výraz pro dvorského služebníka. Sedlák svá pole už neoral vlastní rukou. Na to měl čeládku; nicméně osobně řídil, organizoval veškerou práci.

Statkář, to už byl spíše takový manažer. Pokud neměl sám odborné vzdělání, zaměstnával odborný personál, adjunkty (dnes bychom řekli „dílodávoucí“), což byli vesměs absolventi odborných zemědělských škol. Velkostatkář – nejčastěji příslušník šlechtického stavu – sotva věděl, kde jeho pole leží a co na nich roste. To měli na starosti jeho správci a řiditelé. Záměrně jsme užili tvaru „řiditel“, neboť v době, o níž mluvíme, ještě řiditelé

Vyvláštěné pozemky byly zaplacený – ovšem za cenu, kterou si určit stát.

Domovina domkářů a malorolníků

S přípravou pozemkové reformy souviselo tzv. „domovinářské hnutí“ agrární strany, jehož smyslem byl boj o malorolnického voliče. Malorolnický a domkářský živel se uvnitř agrární strany značně zaktivizoval, jelikož obdržení půdy se stalo nejdůležitější náborovou akcí agrární strany. Malorolníci, domkáři a bezzemci, tedy jedním slovem zájemci o přiděl půdy, zareagovali na přijetí zákona o obstavení velko- statků. Domoviny měly svým členům zajistit přednostní přiděl půdy, odbornou pomoc a vyřízení úvěru k zaplacení nově na- byté půdy.

Švehlovu vedení strany se na základě naslibovaného hmotného zisku (zájmu) podařilo získat široké malorolnické vrstvy, a tím značně posílit členskou základnu, která jednak vytvářela tlak na přijetí po- zemkové reformy a zároveň oslabovala pravicové křídlo strany. Tento masový ma- névr strany pomohl ovlivnit politiku agrární strany a nasměrovat ji doleva. Největší vl- na zakládání domovin proběhla v letních měsících roku 1919, v říjnu téhož roku se všechny domoviny sdružily do centrální zastřešující organizace Ústřední domovi- na domkářů a malorolníků fungující až do roku 1938.

DRUHÁ POZEMKOVÁ REFORMA

Druhá pozemková reforma probíhala po skončení druhé světové války v le- tech 1945–1948. V roce 1945 ji řídil dekret vydaný tehdejšími prezidentem republiky Edvardem Benešem a týkala se přede- vším majetků občanů tehdejšího státu, kteří se hlásili k německé a maďarské ná- rodnosti, popřípadě také „kolaborantů“ a „zrádců“. V roce 1947 pak proběhla re- vize první pozemkové reformy (uskutečňo- vaná vládou po prvních demokratických volbách v roce 1946 – pozn. red.) a v roce 1948 došlo ke změně ve velikosti zabírané půdy, jejíž velikost se snížila ze 150 ha na 50 ha. (Údaje nejen o držitelích půdy v ro-

ce 1918 naleznete v knize Karel Marušák: Šlechta, velkostatek a pozemková refor- ma. Brno: A Piša, 1919.

Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pozemkov%C3%A1_1_reforma_v_%C4%8Ceskoslovensku

HRADECKÝ PROGRAM

Program zemědělské politiky KSČ byl vy- hlášený 4. 4. 1947 ministrem zemědělství J. Durišem na schůzi okresního sdružení Jednotného svazu českých zemědělců v Hradci Králové měl za úkol dokončit kon- fiskaci půdy, provést revizi první pozemko- vé reformy z roku 1919 (vyhlášenou T. G. Masarykem a A. Švehlou) a dosáhnout tak novou pozemkovou reformu s parcelaci půdy nad 50 ha, vytvořit jednotnou země- dělskou daň, národní pojištění rolníků, ze- mědělský úvěr a urychlit mechanizaci.

Navazoval na předchozí etapy pozemko- vé reformy a prohluboval zásady šesti ze- mědělských zákonů z roku 1946. Vytyčo- val požadavek „půda patří těm, kdo na ní pracují“ a v jeho duchu také formuloval ná- vrh zákona o nové pozemkové reformě, podle níž měla být rozdělena nejen veške- rá půda nad 50 ha (ve vlastnictví jedné ro- diny), ale zároveň i půda pod 50 ha, jestli- že vlastník na ní sám nepracoval (speku- lační půda).

Kromě toho požadoval Hradecký pro- gram mj. uzákonění národního pojištění pro rolníky, jednotné zemědělské daně, Jednotného svazu českých zemědělců, resp. Jednotného svazu slovenských rolníků, podporu družstevnictví, zvýhod- nění zemědělského úvěru pro drobné rolníky a odstranění disparity mezi cenami průmyslových a zemědělských výrobků.

Hradecký program směřoval k úplné lik- vidaci statkářského vlastnictví půdy. Nara- zil sice na odpor sil (tzv. selské jízdy – pozn. red.), na druhé straně však posílil vliv levice mezi rolníky, v jejichž řadách vy- volal hnutí za uzákonění nové pozemkové reformy, vrcholící pak sjezdem rolnických komisí 28.–29. 2. 1948.

(www.totalita.cz/vysvetlivky/prg_hradec.php)

řídili a ani je nenapadlo něco ředit. S řediteli pracovali obvykle natěrači a lakýrníci. Chalupník – ten obdělával svou líchu nejen vlastní rukou, ale zapřáhl i manželku a děti. Vypadá to, že dnes budeme muset překládat z češtiny do češtiny.

Lícha byl pruh pole o šíři jednoho rozhození zrna rozsévačem (tedy asi čtyři kroky do šířky). Sedlák měl minimálně jeden pár koní, chalupník jenom jednu, dvě kravičky. Chalupník, pokud musel nebo chtěl jít do města, šlapal pěšky. Větší sedlák mohl jet (a taky že jel) bryčkou.

Dostali jsme se k druhé, chudší polovině lidu selského. Tvořily ji tři skupiny: **čeledí, nádeníci a deputátníci**. K nim je ale zapotře- bí připočíst desetitisíce pomáhajících členů rodiny. Nebyli to zaměstnanci, byla to kate- gorie sama o sobě: rodinní příslušníci bez vlastního povolání, manželky, děti. Nejenom chalupník, ale i sedlák zpravidla zapřáhl do práce všechny členy rodiny. I selský synek musel pracovat od slunka do slunka. Vzhledem k tomu, že leckteré české termíny pomalu mizí z užívání nejen denního, ale i příležitostného, vidíme se býti nuceni opět vysvětlovat. Tak třeba čeled. **Čeledí**, to byli stálí zaměstnanci, většinou děvčata ke kravám a kočím. Patřili odedávna „do rodiny.“

Dlouho trval zvyk, že „**čeládka**“ jedla s hospodářem doslova z jedné mísy. (Slušný hospodář vstal od stolu, až když se všichni dosyta najedli.) Čeledí měla veškeré zaopatření, včetně nějaké komůrky na pře- spání; plat však dostávala jednou, někdy dvakrát za rok, o svátku svatého Martina nebo Havla. Bývalo to přibližně 60 až 80 zlatých. (Propočtem zjistíme, že šlo o ubohých 20 krejcarů denní mzdy... Ale na parádu k posví- censké muzice ty krejcare stačily.)

Po čeledínech a děvčátkách tu máme **nádeníky**. Pracovali ve smyslu toho slova za denní mzdu. Vyplácena byla obvykle jednou týdně. Pokud nebyli najímání jen příležitost- ně, poskytoval statkář nádeníkům i ubytování – v takřečené ratejně. Ta připomínala spíš stodolu než lidské obydlí. Vesměs v ratejně žilo–bydlelo několik rodin. Dodnes se používá rčení „zima jako v ratejně...“ Svobodný mlá- denec spal raději v maštali, byl aspoň v teple a měl tam navíc klid, protože dobytek se mezi sebou nehádal. Roční mzda nádeníků činila až 180 zlatých – teoreticky asi 50 krejcarů na den (tedy dvakrát až třikrát víc než čeledí...). Však ty peníze musely uživit někdy i velmi početnou rodinu. Jenomže ta celá pracovala a byla placena a živena spolu s ním. A při práci dostával stravu. Bez nějakého sentimen- tu: bydlel jako boží hovádko, ale neplatil ani nájemné, ani daň ze mzdy, a ke všemu vydat- né obědy i svačiny, přičemž „cajkové“ kalhoty si mohl koupit za 80 krejcarů (vysvětlivka: najmě pro mladší ročníky: Cajk – z německ- ého Zeug – znamenal pevnou, ale lacinou bavlněnou látku). Tím pádem bychom to měli mít v cajku (tenhleten cajk v českém úsloví má ještě jeden význam, a tím je postroj,

Restituce pozemkového vlastnictví fyzických osob po roce 1989

Pojem restituce – obnovení původního právního stavu, jmenovitě obnovení vlastnického práva k majetku těm subjektům, jimž bylo v minulosti odňato, případně jejím právním nástupcům – nebo poskytnutí náhrady. Cílem restitucí bylo dosáhnout zmírnění některých majetkových křivd, k nimž došlo v zákoně přesně vymezeném období ve vztahu k přesně vymezenému okruhu osob na základě jmenovitě uvedených případů ztráty majetku. Pod pojmem restituce lze chápat výsledný stav na straně oprávněné osoby, která se stala vlastníkem nemovitostí původních vlastníků, nebo jí za ně byla poskytnuta odpovídající náhrada. Samotný pojem restituce zákony neužívají (znamená, že oprávněné osobě byly za zákonných podmínek vráceny nemovitosti původních vlastníků, nebo poskytnuta náhrada).

Právní úprava: restituční zákony je možno rozdělit dle toho, zda směřují k majetku, jehož původními vlastníky byly právnické osoby (PO) či fyzické osoby (FO). Toto dělení má význam kvůli náhradnímu plnění, pokud původní nemovitosti nelze vydat, případně pokud jejich stav neodpovídá stavu v době ztráty vlastnictví. U FO se uplatňuje zásada poskytnutí náhrady, u PO platí zásada, že se pozemky vydávají ve stavu, v jakém se nacházejí, a pokud jejich vydání není možné, nepřísluší PO náhradní plnění.

Restituční zákony nedopadají jen na nemovitý majetek, ale i na movitý.

Prameny:

● z. č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd

● z. č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

● z. č. 231/1991 Sb., o působnosti orgánů ČR v mimosoudních rehabilitacích

● z. č. 243/1992 Sb., upravující některé otázky související se zákonem 229/1991 – zákona o půdě

Právní nástroje restituce

Základním právním nástrojem je dohoda o vydání nemovitosti. U zákonů o zmírnění majetkových křivd a o mimosoudních rehabilitacích (z. č. 403 a 87) podléhala do roku 1993 registraci státním notářstvím a v případě náhradních plnění upřednostňuje forma finanční náhrady; u zákona o půdě (z. č. 229/1991) podléhá dohoda schválení pozemkového úřadu - zápis vlastnického práva záznamem a naopak preferuje naturální způsob náhrady. V případě dobrovolného neuspokojení nároků oprávněné osoby osobou povinnou má oprávněná osoba možnost uplatňovat nárok soudně. Restituce dle z. 403/1990 Sb., o zmírnění majetkových křivd a o mimo-

soudních rehabilitacích (z. č. 403 a 87) podléhala do roku 1993 registraci státním notářstvím a v případě náhradních plnění upřednostňuje forma finanční náhrady, v zákoně o půdě (z. č. 229/1991) podléhá dohoda schválení pozemkového úřadu - zápis vlastnického práva záznamem a naopak preferuje naturální způsob náhrady. V případě dobrovolného neuspokojení nároků oprávněné osoby osobou povinnou má oprávněná osoba možnost uplatňovat nárok soudně.

Restituce dle z. 403/1990 Sb., o zmírnění majetkových křivd

Věcná působnost

Zákon se vztahuje na následky majetkových křivd způsobených FO a soukromým osobám odnětím vlastnického práva k nemovitým na základě taxativně vyjmenovaných předpisů - vládní nařízení 15/1959 (opatření týkající se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru) + zákon č. 71/1959 (opatření týkající se některého soukromého domovního majetku) + znárodnění na základě výměrů ministrů po roce 1955.

Osobní působnost

Oprávněnou osobou je původní vlastník a další oprávněné osoby (dědic ze závěti, děti vlastníka a manžel atd. - §3; i devizový cizozemec - §20). Povinnou osobou jsou PO, které k 1. 1. 1990 předmětné věci držely a FO, které nabyly majetek od státu v rozporu s tehdejšími předpisy nebo na základě protiprávního zvýhodnění osoby nabyvatele - §4.

Možné způsoby náhrady křivdy: - §2 vydání věci spolu s eventuálním poskytnutím náhrady za její podstatné znehodnocení poskytnutí peněžní náhrady vydání kupní ceny vydání doplatku rozdílu mezi peněžní náhradou a kupní cenou.

Koncepce

Oprávněná osoba písemně vyzve povinnou k vydání věci a současně doloží své nároky. Povinná osoba je povinna bezodkladně vydat a to dohodou o vydání nemovitosti a vzájemném vypořádání. Do 31.12.1992 podléhala registraci státním notářstvím. Lhůta 6 měsíců ode dne účinnosti zákona k podání výzvy. K řešení sporů byly příslušné obecní soudy.

Restituce dle z. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

Věcná působnost

Vztahuje se na zmírnění následků majetkových křivd a jiných křivd vzniklých občanskoprávními úkony, správními akty nebo jinými protiprávními postupy, k nimž došlo od 25. února 1948 do 1. 1. 1990. Nepoužije se na zmírnění křivd, k nimž došlo převzetím zemědělské půdy využívané k zemědělské výrobě, lesní půdy a vod-

řemen. V němčině se ho užívá ve vazbách s významem opřít se do práce a podobně - všechno je tedy na správné cestě, zapraženo takřkajíc do postroje).

Vždyť když říkám, že je to zatím v cajku. Myslí tyhle ty Touly. My to však ještě v cajku nemáme, ještě ne. Ještě nám ze selského lidu (toho chudého) zbývají deputátníci.

Deputátníci, na rozdíl od nádeníků, bydleli na velkostatkách trvale. Odměnu dostávali především v naturáliích - neboli v deputátu. Jejich mzda v penězích nepřesáhla zpravidla několik desítek zlatek ročně (jenom pro srovnání: roční mzda průmyslového dělníka se řádově pohybovala v rozmezí tří až pěti set zlatých, tedy ve výši několikanásobku... i desateronásobku oproti pracujícím v zemědělství. Deputátnická mzda ale nebyla hladová. Dalo se z ní vyžít. Žádná sláva to nebyla, ale vezměme si, že deputátník dostával s sebou na pole svačiny a obědy. A k tomu pobíral dále naturálie. Například jeden litr mléka na den. 75 kilogramů brambor na měsíc (nebo 14 metrických centů ročně). 50 kilogramů mouky měsíčně, jinde dostávali obiloviny. Byt byl zdarma (i když to byla jedna holá místnost, to je fakt). K příslušenství toho „bytu“ patřila pumpa a kadihubka na dvoře. Tam ovšem chodil i hospodář - tam si byli pán i kmán tak nějak rovni. K deputátu patřil rovněž otop - palivové dříví, někdy i uhlí, a také malé políčko, kde si mohl deputátník pěstovat brambory i zeleninu. ...

Josef Veselý

Zdroj – http://m.rozhlas.cz/touly/vysila_praha/_zprava/premieru-uslysíte-v-nedeli-15-prosince--1289010

ních ploch. Taktéž nelze použít pro případy, kdy majetek byl získán v době nesvoloby osobami státně nespolehlivými nebo v důsledku rasové perzekuce.

Restituční skutkové podstaty vymezeny podle právních skutečností - občanskoprávní a pracovněprávní úkony a správní akty. Upravuje i podmínky a mechanismus uplatňování nároků.

Osobní působnost

Oprávněnou osobou je FO s občanstvím ČR, jejíž věc přešla do vlastnictví státu a další osoby (dědic ze závěti, děti a manžel, rodiče, sourozenci). Musí být občany ČR! Povinnými osobami jsou stát nebo PO, které k 1.1.1990 věc držely s výjimkou cizích států a podniků s cizí majetkovou účastí a FO, které nabyly majetek od státu v rozporu s tehdejšími předpisy nebo na základě protiprávního zvýhodnění osoby nabyvatele.

Možné způsoby náhrady křivdy

Vydání věci (eventuálně i s náhradou za podstatné znehodnocení nebo náhrada toho, co osoba musela vynaložit na znehodnocení vydané věci) pozemek se nevypadal, byli zastaveni až po jeho převzetím státem, k němuž bylo zřízeno právo osobního užívání, preferovala-li oprávněná osoba finanční náhradu a nevypa-

vala se stavba, kde tomu bránila překážka poskytnutí finanční náhrady, nebylo-li možno věc vydat.

Koncepce

Oprávněný vyzve povinného do 6 měsíců ode dne účinnosti zákona „uzavření dohody o vydání věci“, jinak na soud ve lhůtě 6 měsíců. Na uplatnění nároku na finanční náhradu lhůta 1 roku (vychází se z předpisů o oceňování platných ke dni účinnosti zákona – hotovost v určité výši + cenné papíry – státní dluhopisy).

Restituce dle z. 243/1992 Sb.

Týká se restitucí k nimž došlo na základě dekretů č. 12 a 108 z r. 1945 (konfiskace, odnětí občanství).

Oprávněnou osobou je FO, státní občan ČSFR, která ztratila majetek podle těchto dekretů a neprovinila se proti Čs. státu a nabyla zpět občanství. Lhůta prekluzivní §11 (do 31. 12. 92), prodlouženo některým osobám do 15. července 1996 – pro osoby, které pozbyly svůj majetek v době od 29. 9. 1938 do 8. 5. 1945 – až do 30. června 2001. (Zákon dle kterého žádali majetek potomci šlechtických rodů – poz. red.)

...

Restituce dle z. 229/1991 Sb., o půdě

Charakteristika

Tento zákon se týká jak případů klasické restituce, tak případů narovnání v minulosti deformovaných vlastnických vztahů k pozemkům na základě speciálních užívacích institutů. Upravuje dvě odlišné situace:

- když majetek přešel na stát nebo jiné PO podle §6/1 – prvnabyvatelem od původního vlastníka byl vždy stát nebo jiná PO;
- situace, kdy vlastník pozemek daroval v tísní, své pozemky FO nebo je bezúplatně převedl v souvislosti s uzavřením kupní smlouvy na budovu, k níž pozemky patřily – převod pozemků mezi FO.

Věcná působnost

Zákon se vztahuje na:

- půdu, která tvoří zemědělský půdní fond nebo do něj náleží, a v rozsahu stanoveném tímto zákonem i na půdu, která tvoří lesní půdní fond, (dále jen „půda“);
- obytné budovy, hospodářské budovy a jiné stavby, patřící k původní zemědělské usedlosti, včetně zastavěných pozemků;
- obytné a hospodářské budovy a stavby sloužící zemědělské a lesní výrobě nebo s ní souvisejícímu vodnímu hospodářství, včetně zastavěných pozemků;
- jiný zemědělský majetek uvedený v §20.

Osobní působnost

Oprávněnou osobou je státní občan ČR jehož půda, budovy a stavby patřící původní zemědělské usedlosti přešly na stát nebo jiné PO v době od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 a další osoby:

- dědic ze závěti, jež byla předložena při dědickém řízení, který nabyt celého dědictví,
- dědic ze závěti, který nabyt vlastnictví,

avšak pouze v míře odpovídající jeho dědickému podílu; to neplatí, jestliže dědici podle závěti připadly jen jednotlivé věci nebo práva; byl-li dědic závětí ustanoven jen k určité části nemovitosti, na kterou se vztahuje povinnost vydání, je oprávněn pouze k této části nemovitosti;

- děti a manžel osoby uvedené v odstavci 1, všichni rovným dílem; zemřelo-li dítě před uplynutím lhůty uvedené v §13, jsou na jeho místě oprávněnými osobami jeho děti, a zemřelo-li některé z nich, jeho děti;
- rodiče osoby uvedené v odstavci 1;
- sourozenci osoby uvedené v odstavci 1, a zemřel-li některý z nich, jsou na jeho místě oprávněnými jeho děti a jeho manžel.

Povinnou osobou je stát nebo PO, které ke dni účinnosti zákona nemovitosti držely, s výjimkou cizích států a podniků s cizí majetkovou účastí. Za povinnou NENÍ považována FO, která získala majetek od státu po jeho nabytí nemovitosti.

Pozemkový fond ČR je účastníkem řízení a poskytuje jiné vhodné pozemky a náhrady oprávněným osobám. Pozemkový úřad – soustava je dvoustupňová – jednak okresní pozemkové úřady, které jsou samostatné referáty okr. úřadů a Ministerstvo zemědělství.

§9/8 - Účastníky řízení podle tohoto ustanovení jsou oprávněná osoba, která uplatnila nárok na vydání nemovitosti u pozemkového úřadu, povinná osoba a pozemkový fond.

§11/2 V případě uvedeném v odstavci 1 pozemkový fond oprávněné osobě převede bezúplatně do vlastnictví jiné pozemky ve vlastnictví státu postupem podle §8/4, pokud s tím oprávněná osoba souhlasí.

Mechanismus restituce

Nárok uplatní oprávněný u příslušného pozemkového úřadu a zároveň vyzve povinnou osobu k vydání nemovitosti. Povinná osoba s ním uzavře dohodu o vydání nemovitosti. Ta podléhá schválení Pozemkovým úřadem. Nedojde-li k dohodě, rozhodne pozemkový úřad. Lhůty k uplatnění nároku - §13 – 6 měsíců – maximálně 5 let.

Pozemky nelze vydat

- absolutní překážky vydání - jestliže k nim bylo zřízeno právo osobního užívání, byl tam zřízen hřbitov, pozemek byl zastavěn, zřízena chatová osada, tělovýchovné zařízení nebo nelze provést identifikaci parcel. Dále jsou zde překážky relativní: pozemek byl určen pro obranu státu, stal se součástí lesního půdního fondu v národním parku nebo, má-li překážka dočasný charakter.

V případě nemožnosti vydat pozemek preferuje zákon naturální kompenzaci v podobě vydání jiných vhodných pozemků. Pozemky bezúplatně převede Pozemkový fond ČR. Za nevydané pozemky přísluší náhrada - §11/2 – jinak náhrada dle §16.

Pro situace, kdy vlastník pozemek daroval v tísní FO, nebo jej bezúplatně převedl

v souvislosti s uzavřením smlouvy na budovu, k níž pozemky patřily, platí, že se oprávněná osoba domáhá zrušení smlouvy v části, kterou byly pozemky darovány nebo bezúplatně převedeny – §8/3a – 5.

Pozemky se však musely nacházet k 1. 7. 1993 ve vlastnictví osoby, již byly darovány nebo ve vlastnictví osoby této osobě blízké -> oprávněný se může domáhat zrušení části smlouvy x úhrady ceny darovaných pozemků,

Pokud pozemky nejsou ve vlastnictví těchto osob -> uhradí ten na koho byly bezúplatně převedeny oprávněnému cenu, za kterou byly převedeny na třetí osobu - na to platí dvouměsíční prekluzivní lhůta.

Text krácen redakcí

Více zde: <http://pravoastatire.webnode.cz/products/restituce-pozemkového-vlastnictví-fyzických-osob/>

Další právní výklad na: <http://www.akchalupa.cz/http://www.akchalupa.cz/vecna-a-osobni-pusobnost-restitucnich-pravnich-predpsu>

Restituční tečka

Zlaté žile došla půda, lidé se již pozemků nedomohou. Nebo ano?

Velké emoce v posledních týdnech vzbuzuje mezi restituenty takzvaná „restituční tečka“. Tu by měla přinést novela zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (zákon o půdě). Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 503/2012 Sb., o Státním pozemkovém úřadu (SPÚ) a další související zákony, včetně stěžejního zákona o půdě, je v současnosti předložen ke schválení Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Novela předpokládá, že by měly restituce dostat červenou od 1. července 2018.

Prakticky se jedná o ukončení možnosti výdeje náhradních pozemků za pozemky, které byly v letech 1948 až 1989 zestátněny, a které nebylo možno restituentům po revoluci ze zákonných důvodů vydat.

**Hana Treutlerová,
redaktorka**

Zdroj a více zde:

<http://www.pravni-prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/restitucni-tecka-zlate-zile-dosla-puda-lide-se-jiz-pozemku-nedomohou-nebo-ano>